

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 14.6.2018
COM(2018) 461 final

2018/0244 (CNS)

Wniosek

DECYZJA RADY

**w sprawie stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich z Unią Europejską, w tym
stosunków między Unią Europejską, z jednej strony, a Grenlandią i Królestwem Danii,
z drugiej strony
(„decyzja o stowarzyszeniu zamorskim”)**

{SWD(2018) 337 final} - {SEC(2018) 310 final}

UZASADNIENIE

1. KONTEKST WNIOSKU

• Przyczyny i cele wniosku

Niniejszy wniosek opracowano w kontekście wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027 określonych w komunikatach Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej i Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie nowoczesnego budżetu dla Unii, która chroni, wspiera i broni¹. W komunikatach tych wyznaczono główne priorytety i ogólne ramy budżetowe dotyczące unijnych programów działań zewnętrznych uwzględnionych w dziale budżetu „Sąsiedztwo i świat”. Jednym z takich priorytetów jest decyzja Rady w sprawie stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich z Unią Europejską, w tym stosunków między Unią Europejską, z jednej strony, a Grenlandią i Królestwem Danii, z drugiej strony.

Kraje i terytoria zamorskie (KTZ) są stowarzyszone z Unią Europejską (UE) od momentu wejścia w życie traktatu rzymskiego. Tych 25 wysp regionu Atlantyku, Antarktyki, Arktyki, Karaibów, Oceanu Indyjskiego i Pacyfiku² nie jest suwerennymi państwami, lecz jest powiązanych z czterema państwami członkowskimi UE: Danią, Francją, Niderlandami oraz Zjednoczonym Królestwem.

Niniejszy wniosek przewiduje jako datę rozpoczęcia stosowania 1 stycznia 2021 r. i jest przedstawiany Unii składającej się z 27 państw członkowskich, zgodnie z notyfikacją o zamiarze wystąpienia z Unii Europejskiej i Euratomu przekazaną przez Zjednoczone Królestwo na podstawie art. 50 Traktatu o Unii Europejskiej, otrzymaną przez Radę Europejską w dniu 29 marca 2017 r. Niniejszy wniosek nie ma zatem zastosowania w odniesieniu do 12 KTZ powiązanych ze Zjednoczonym Królestwem. Stowarzyszenie 13 pozostałych KTZ z Unią wynika z relacji konstytucyjnych tych krajów i terytoriów z trzema państwami członkowskimi: Danią, Francją i Niderlandami.

Zasadniczo KTZ cieszą się szeroką autonomią obejmującą takie obszary, jak: stosunki gospodarcze, rynek pracy, zdrowie publiczne, sprawy wewnętrzne i cła. Kwestie obronne i sprawy zagraniczne pozostają zwykle w kompetencji państw członkowskich. KTZ nie są częścią obszaru celnego Unii ani rynku wewnętrznego. Prawodawstwo Unii nie ma zatem do nich zastosowania. Jako obywatele państw członkowskich UE, z którymi ich kraje i terytoria są konstytucyjnie powiązane, mieszkańcy KTZ są obywatelami Unii.

Decyzja Rady 2013/755/UE³ – decyzja o stowarzyszeniu zamorskim – dotyczy stosunków między KTZ (w tym Grenlandią), państwami członkowskimi, z którymi są powiązane, oraz Unią Europejską. W decyzji tej określono szczególne stosunki między KTZ a UE w ramach „rodziny europejskiej” oraz szczególne ramy prawne, które ich dotyczą. Głównym źródłem finansowania obecnej decyzji o stowarzyszeniu zamorskim jest 11. Europejski Fundusz Rozwoju (EFR), obejmujący programowanie i finansowanie programów terytorialnych i regionalnych dla KTZ innych niż Grenlandia, w przypadku której nie ma konkretnej decyzji o finansowaniu z budżetu UE.

¹ COM (2018) 98 final z 14.2.2018; COM (2018) 321 final z 2.5.2018.

² Załącznik II do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

³ Decyzja Rady 2013/755/UE z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich z Unią Europejską („decyzja o stowarzyszeniu zamorskim”), Dz.U. L 344 z 19.12.2013, s. 1.

Do 1982 r. Grenlandię uważano za część UE za pośrednictwem Danii, co oznaczało, że unijne statki mogły przeprowadzać połowy na grenlandzkich wodach. Następnie Grenlandia wystąpiła z Unii i stowarzyszyła się z nią jako jeden z KTZ poprzez traktat grenlandzki⁴. W traktacie zaakcentowano konieczność utrzymania ścisłych stosunków między UE a Grenlandią, a zwłaszcza uwzględnienia potrzeb rozwojowych Grenlandii oraz uprawnień UE do połowu.

W dniu 13 marca 1984 r. zawarto umowę w sprawie połowów⁵. Na podstawie przeglądu śródkresowego czwartego protokołu w sprawie połowów Rada Europejska w 2003 r. stwierdziła, że należy uwzględnić znaczenie rybołówstwa oraz problemy w zakresie rozwoju strukturalnego Grenlandii w stosownym porozumieniu. We wspólnej deklaracji z 2006 r.⁶ złożonej przez UE, Grenlandię oraz Danię ustalono wspólne cele nowego partnerstwa. Deklaracja ta stanowiła polityczną podstawę decyzji Rady 2006/526/WE⁷, w której określono ramy współpracy na lata 2007–2013. Decyzja Rady 2014/137/UE⁸ obejmuje obecnie lata 2014–2020 i jest zgodna z kolejną wspólną deklaracją z 2015 r., zawartą między UE, Grenlandią i Danią, co potwierdza ścisłe stosunki między tymi stronami.

Obecna decyzja w sprawie Grenlandii stanowi uzupełnienie decyzji o stowarzyszeniu zamorskim, ale określono w niej pewne cechy charakterystyczne dla stosunków z Grenlandią.

W sprawozdaniu z przeglądu śródkresowego (z grudnia 2017 r.)⁹ w sprawie 10 instrumentów finansowania zewnętrznego, w tym decyzji w sprawie Grenlandii¹⁰ oraz 11. EFR, obejmującego programowanie dla pozostałych KTZ, stwierdzono, że instrumenty finansowania zewnętrznego były „adekwatne do celów”. Jednak zarówno w sprawozdaniu, jak i w przeprowadzonych konsultacjach podkreślono potrzebę zwiększenia elastyczności, wprowadzenia uproszczeń oraz podniesienia spójności i skuteczności działania. W odpowiedzi na tę potrzebę opracowano wnioski w sprawie przyszłego Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej, którego podstawę stanowiąc będą zebrane doświadczenia, co ma pomóc usprawnić strukturę działań zewnętrznych Unii.

Decyzji o stowarzyszeniu zamorskim i decyzji w sprawie Grenlandii nie można uwzględnić w nowym Instrumencie Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej ani w żadnym innym akcie prawnym podlegającym zwykłej procedurze ustawodawczej. Wynika to z faktu, że obie te decyzje przyjmuje się za pomocą specjalnej procedury: decyzją Rady

⁴ Traktat zmieniający, w odniesieniu do Grenlandii, Traktaty ustanawiające Wspólnoty Europejskie, Dz.U. L 29 z 1.2.1985, s. 1.

⁵ Umowa w sprawie rybołówstwa między Europejską Wspólnotą Gospodarczą, z jednej strony, a Rządem Danii i Rządem Lokalnym Grenlandii, z drugiej strony, Dz.U. L 29 z 1.1.1985, s. 9.

⁶ Wspólna deklaracja złożona przez Wspólnotę Europejską, z jednej strony, oraz autonomiczny rząd Grenlandii i rząd Danii, z drugiej strony, na temat partnerstwa pomiędzy Wspólnotą Europejską a Grenlandią, Dz.U. L 208 z 29.7.2006, s. 32.

⁷ Decyzja Rady 2006/526/WE z dnia 17 lipca 2006 r. w sprawie stosunków łączących Wspólnotę Europejską, z jednej strony, z Grenlandią i Królestwem Danii, z drugiej strony, Dz.U. L 208 z 29.7.2006, s. 28.

⁸ Decyzja Rady 2014/137/UE z dnia 14 marca 2014 r. w sprawie stosunków między Unią Europejską, z jednej strony, a Grenlandią i Królestwem Danii, z drugiej strony („decyzja w sprawie Grenlandii”), Dz.U. L 76 z 15.3.2014, s. 1.

⁹ Sprawozdanie z przeglądu śródkresowego opracowano w oparciu o 10 dokumentów roboczych służb Komisji, z których każdy odnosił się do jednego instrumentu (wykaz w załączniku poniżej), których podstawę stanowiło z kolei 10 niezależnych ocen. Wszystkie dokumenty można znaleźć na stronie: https://ec.europa.eu/europeaid/public-consultation-external-financing-instruments-european-union_en

¹⁰ Dz.U. L 76 z 15.3.2014, s. 1.

stanowiąc jednomyślnie, po konsultacji z Parlamentem Europejskim¹¹. Z myślą o usprawnieniu szeregu programów proponuje się jednak połączenie obu decyzji w jedną decyzję, obejmującą wszystkie KTZ, w tym Grenlandię.

Ponadto art. 203 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) stanowi podstawę prawną decyzji o stowarzyszeniu zamorskim i decyzji w sprawie Grenlandii. W następstwie wniosku w sprawie włączenia EFR do budżetu finansowanie przeznaczone zarówno dla Grenlandii, jak i dla pozostałych krajów i terytoriów zamorskich powinno pochodzić z nowego działu 6. „Sąsiedztwo i świat”.

Nowy akt ustawodawczy dla wszystkich KTZ obejmujący ramy polityczne i prawne oraz opis sposobu wdrażania współpracy zapewni:

- jedność zarządzania – objęcie wszystkich KTZ tym samym źródłem finansowania (budżetem UE) stworzy synergie w przypadku programowania i wdrażania;
- konsolidację wspólnych celów;
- uproszczenie i spójność ram prawnych;
- wyższy status KTZ jako grupy.

Z uwagi na fakt, że obie decyzje uznano za „adekwatne do celów”, zasadą przewodnią jest zachowanie elementów, które funkcjonują sprawnie, przy jednoczesnym ulepszeniu tych elementów, które utrudniają partnerom skuteczną realizację swoich polityk i osiąganie priorytetów. Z drugiej strony zainteresowane państwa członkowskie zdecydowanie nalegały na zachowanie struktury i dorobku prawnego obecnej decyzji o stowarzyszeniu zamorskim.

• **Spójność z przepisami obowiązującymi w tej dziedzinie polityki**

Obecne zasady i procedury stowarzyszenia UE-KTZ zostały określone w decyzji Rady 2013/755/UE z dnia 25 listopada 2013 r.¹² w sprawie stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich z Unią Europejską. Zasady i procedury dotyczące stosunków z Grenlandią określono w decyzji Rady 2014/137/UE z dnia 14 marca 2014 r.¹³ w sprawie stosunków między Unią Europejską, z jednej strony, a Grenlandią i Królestwem Danii, z drugiej strony.

• **Spójność z innymi politykami Unii**

Komunikat „Europa 2030”¹⁴ stanowi punkt odniesienia dla spójności we wszystkich obszarach polityki jeśli chodzi o efektywność energetyczną i jej wkład w bezpieczeństwo energetyczne i ramy polityczne dotyczące klimatu i energii do 2030 r. Zapewniona zostanie również spójność z porozumieniem klimatycznym z Paryża.

Zintegrowana polityka Unii Europejskiej w sprawie Arktyki¹⁵ odzwierciedla interesy strategiczne Unii polegające na odgrywaniu kluczowej roli na obszarze Arktyki. W oparciu o poprzednie inicjatywy w dokumencie tym określono politykę Unii skupiającą się na

¹¹ Art. 203 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. C 326 z 26.10.2012, s. 1).

¹² Dz.U. L 344 z 19.12.2013, s. 1.

¹³ Dz.U. L 76 z 15.3.2014, s. 1.

¹⁴ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady – Efektywność energetyczna i jej wkład w bezpieczeństwo energetyczne a ramy polityczne dotyczące klimatu i energii do roku 2030, COM(2014) 520 final.

¹⁵ JOIN (2016) 21.

zacieśnieniu współpracy międzynarodowej w zakresie reagowania na skutki zmiany klimatu dla wrażliwego środowiska Arktyki oraz propagującą zrównoważony rozwój i przyczyniającą się do niego, w szczególności w części Arktyki należącej do Europy. Grenlandia jako część Królestwa Danii odgrywa ważną rolę, jeżeli chodzi o wizję tej polityki.

Działania finansowane na podstawie niniejszego wniosku powinny być spójne z działaniami prowadzonymi w ramach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz niedawno zaproponowanym Europejskim Instrumentem na rzecz Pokoju. Na podstawie niniejszego wniosku nie należy finansować operacji humanitarnych, ponieważ działania te będą w dalszym ciągu finansowane w ramach instrumentu pomocy humanitarnej¹⁶.

We wniosku Komisji dotyczącym wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027 ustalono bardziej ambitny cel uwzględniania kwestii klimatu we wszystkich programach UE – docelowy poziom unijnych wydatków przyczyniających się do wypełniania celów klimatycznych ma wynieść 25 %. Oczekuje się, że w ramach działań objętych tym programem 20 % całkowitej puli środków finansowych programu przyczyni się do osiągnięcia celów klimatycznych. Wkład tego programu w osiągnięcie tego celu ogólnego będzie śledzony za pomocą unijnego systemu wskaźników klimatycznych na odpowiednim poziomie dezagregacji, w tym przy użyciu, w miarę dostępności, bardziej precyzyjnych metod. Komisja nadal będzie przedstawiała informacje pod kątem środków na zobowiązania w ujęciu rocznym, w kontekście rocznego projektu budżetu.

Aby wspierać pełne wykorzystanie potencjału programu w realizacji celów klimatycznych, Komisja postara się wskazywać odpowiednie działania podczas procesów przygotowania, wdrażania, oceny i ewaluacji programu.

2. PODSTAWA PRAWNA, POMOCNICZOŚĆ I PROPORCJONALNOŚĆ

• Podstawa prawna

Podstawę decyzji o stowarzyszeniu zamorskim stanowi część czwarta TFUE. Szczegółowe zasady i procedury stowarzyszenia zostały określone w decyzjach Rady opartych na art. 203 TFUE, na podstawie którego tego rodzaju akty są przyjmowane w drodze specjalnej procedury ustawodawczej.

Art. 198–204 TFUE mają zastosowanie do Grenlandii, z zastrzeżeniem szczególnych postanowień zawartych w Protokole nr 34 w sprawie szczególnych ustaleń dla Grenlandii, załączonym do TFUE.

• Pomocniczość (w przypadku kompetencji niewyłącznych)

Szczegółowe ustalenia odnoszące się do postanowień części czwartej TFUE muszą odbywać się na poziomie Unii, ponieważ cel stowarzyszenia – rozwój społeczny i gospodarczy oraz bliskie stosunki gospodarcze między KTZ a Unią jako całością – nie może zostać osiągnięty poprzez działania na szczeblu państw członkowskich. Ponadto w odniesieniu do systemu handlu KTZ działania państw członkowskich nie byłyby możliwe, ponieważ tylko UE odpowiedzialna jest za wspólną politykę handlową (część piąta tytuł II TFUE).

Podejście do współpracy z KTZ zawarte we wniosku ustawodawczym Komisji przestrzega zasad partnerstwa, komplementarności i pomocniczości. W ramach tego podejścia proponuje się, aby pomoc finansowa UE na rzecz KTZ opierała się na dokumentach programowych, za które właściwe władze KTZ i Komisja ponosiłyby wspólną odpowiedzialność i które określałyby strategię współpracy między Unią a KTZ. Wspomniane strategię współpracy

¹⁶ Wymaga aktualizacji.

opierałyby się na celach rozwojowych, strategiach i priorytetach przyjętych przez właściwe władze KTZ. Decyzje na temat działań byłyby podejmowane w wyniku ścisłej współpracy Komisji, KTZ i powiązanych z nimi państw członkowskich, z pełnym poszanowaniem kompetencji instytucjonalnych, prawnych i finansowych każdego z partnerów.

Bez uszczerbku dla prerogatyw Komisji główna odpowiedzialność za wdrożenie działań uzgodnionych w ramach strategii współpracy spoczywałaby na władzach KTZ. Komisja odpowiadałaby za ustanowienie ogólnych zasad i warunków dotyczących tych programów i projektów.

Partnerstwo między Unią Europejską, Grenlandią i Danią ułatwi prowadzenie konsultacji i dialogu politycznego na temat celów i obszarów współpracy ustalonych niniejszą decyzją. W ramach partnerstwa określone zostaną w szczególności ramy zapewniające podstawę szerokiej współpracy i dialogu w obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

- **Proporcjonalność**

Zgodnie z art. 198 i 199 TFUE stowarzyszenie w dalszym ciągu będzie budować wszechstronne partnerstwo obejmujące ramy instytucjonalne oraz uzgodnienia handlowe i dotyczące wielu obszarów współpracy, jak również podstawowych zasad regulujących pomoc finansową Unii na rzecz KTZ.

Biorąc pod uwagę specyfikę KTZ i ich szczególną relację z UE, nowy akt ustawodawczy dla wszystkich KTZ, obejmujący ramy polityczne i prawne i opis sposobu wdrażania współpracy, zapewni skuteczność, konsolidację wspólnych celów i spójność, jak również lepszą widoczność KTZ jako grupy. W niniejszym wniosku przedstawiono podejście elastyczne i dostosowane do sytuacji każdego KTZ.

W celu zapewnienia spójności i skuteczności w zaproponowanej decyzji – o ile nie określono inaczej – zastosowane zostaną przepisy dotyczące Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej (ISWMR)¹⁷ odnoszące się do wdrażania, oceny i monitorowania.

3. WYNIKI OCEN EX POST, KONSULTACJI Z ZAINTERESOWANYMI STRONAMI I OCEN SKUTKÓW

- **Oceny retrospektywne / oceny adekwatności obowiązującego prawodawstwa**

W art. 7 decyzji w sprawie Grenlandii dotyczącym wdrażania wymaga się złożenia sprawozdania z oceny śródkresowej najpóźniej do czerwca 2018 r., które ma wspomóc przyszłe prace nad tą decyzją i związane z nią działania. W ramach 11. EFR, obejmującego programowanie pozostałych KTZ, przewidziano potrzebę dokonania przeglądu wyników do końca 2018 r. W związku z tym w ocenie uwzględniono decyzję w sprawie Grenlandii (2014/137/UE) i 11. EFR wraz z ośmioma innymi instrumentami finansowania zewnętrznego, z których wszystkie – na podstawie art. 17 wspólnego rozporządzenia wykonawczego¹⁸ – zawierały wymóg sporządzenia sprawozdania z przeglądu śródkresowego do końca 2017 r.

¹⁷ [Rozporządzenie ISWMR]

¹⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 236/2014 z dnia 11 marca 2014 r., Dz.U. L 77 z 14.3.2014, s. 95.

W sprawozdaniu przyjętym przez Komisję w grudniu 2017 r.¹⁹ oceniono, czy te 10 instrumentów jest nadal adekwatnych do realizacji określonych celów, aby zapewnić skuteczne wdrażanie pomocy UE. Sprawozdanie to składało się z ogólnej analizy i 10 oddzielnych dokumentów roboczych służb Komisji, w których oceniono każdy z instrumentów finansowania w oparciu o oceny sporządzone przez zewnętrznych konsultantów w latach 2016–2017.

W dokumencie roboczym służb Komisji dotyczącym decyzji w sprawie Grenlandii²⁰ stwierdzono, że główny cel tej decyzji – utrzymanie ścisłych i trwałych związków pomiędzy partnerami przy jednoczesnym wspieraniu zrównoważonego rozwoju Grenlandii – osiągnięto i w dalszym ciągu się osiąga. Silne partnerstwo i współpraca z Unią Europejską umożliwiły Grenlandii zwiększenie budowania zdolności, rozwinięcie silniejszego systemu zarządzania i systemu finansowego oraz wzmocnienie systemu edukacji Grenlandii, a w rezultacie jej siły roboczej.

Decyzję w sprawie Grenlandii opracowano w taki sposób, żeby obejmowała szersze cele polityczne partnerstwa z Unią Europejską i żeby dzięki niej cele te były lepiej realizowane. W takiej formie może ona w dalszym ciągu realizować określone cele do 2020 r.

W dokumencie roboczym służb Komisji dotyczącym 11. EFR²¹ stwierdzono, że instrument ten był odpowiedni. Ogólnie rzecz biorąc, był to skuteczny mechanizm o udowodnionej wartości dodanej i zadowalającej spójności wewnętrznej. Ustalono, że niektóre przypadki nieefektywności procedur wykonania dla KTZ wpływają na skuteczność współpracy.

Ogólnie rzecz biorąc, w sprawozdaniu z przeglądu śródkresowego stwierdzono, że instrumenty finansowania zewnętrznego były adekwatne do celów, aktualne, w większości zgodne z celami UE i potrzebami krajów partnerskich oraz wystarczająco elastyczne, aby wspierać i umożliwiać wdrażanie zmieniających się ram politycznych. Ustalono jednak, że mnogość instrumentów i procesów osłabia ogólną spójność i widoczność działań zewnętrznych UE, a synergii i komplementarności nie wykorzystuje się w pełni.

Aby odpowiedzieć na wyzwania polityczne i operacyjne określone w tych ocenach, w dziale budżetu UE dotyczącym działań zewnętrznych trzeba będzie skoncentrować się na czterech kluczowych zagadnieniach przekrojowych: elastyczności, uproszczeniu, spójności i skuteczności działania.

Decyzję w sprawie Grenlandii włączono do decyzji o stowarzyszeniu zamorskim, która także dotyczy Grenlandii, a zasoby finansowe zarówno dla Grenlandii, jak i dla pozostałych KTZ będą od teraz pochodziły z tego samego działu budżetu UE. W związku z tym połączenie tych dwóch decyzji przyczyni się do uproszczenia oraz zwiększenia elastyczności i spójności, ponieważ polityczne stosunki ze wszystkimi KTZ i zasoby finansowe zostaną zgromadzone w ramach jednego instrumentu. Pozwoli to zaakcentować i wzmocnić szczególny status KTZ oraz zwrócić większą uwagę na cechy odróżniające KTZ od innych partnerów w dziedzinie rozwoju, jak również podkreślić, że współpraca z KTZ ukierunkowana jest na zrównoważony rozwój.

¹⁹ Sprawozdanie z przeglądu śródkresowego opracowano w oparciu o 10 dokumentów roboczych służb Komisji, z których każdy odnosił się do jednego instrumentu (wykaz włączone poniżej), których podstawę stanowiło z kolei 10 niezależnych ocen. Wszystkie dokumenty można znaleźć na stronie:

²⁰ https://ec.europa.eu/europeaid/public-consultation-external-financing-instruments-european-union_en

²¹ https://ec.europa.eu/europeaid/mid-term-review-report-external-financing-instruments_en

- **Konsultacje z zainteresowanymi stronami**

Stosunki z KTZ, w tym Grenlandią, omówiono na sesji tematycznej dotyczącej okresu po 2020 r. w ramach 16. Forum KTZ-UE w dniu 23 lutego 2018 r. w Brukseli oraz w dokumencie informacyjnym dotyczącym debaty w sprawie okresu po 2020 r. i jej skutków dla KTZ²², którego sporządzenie zleciło stowarzyszenie KTZ.

Ponadto podczas sporządzania oceny zewnętrznej instrumentów finansowania zewnętrznego, w tym decyzji w sprawie Grenlandii i 11. EFR, przeprowadzono otwarte konsultacje publiczne trwające 12 tygodni, zakończone w dniu 3 maja 2017 r.²³ W ramach tych konsultacji zebrano również wstępne dane, które zostaną wykorzystane na potrzeby opracowywania przyszłych instrumentów finansowania zewnętrznego. Konsultacje te miały formę: (i) ankiety internetowej zawierającej pewne pytania pomocnicze mające ułatwić udzielenie informacji zwrotnych oraz (ii) bezpośrednich spotkań z kluczowymi zainteresowanymi stronami.

W trakcie tych konsultacji zwrócono uwagę na następujące kwestie:

W dokumencie informacyjnym zleconym przez stowarzyszenie KTZ opisano, w jaki sposób, ogólnie rzecz biorąc, zdaniem KTZ obecna decyzja o stowarzyszeniu zamorskim przyczyniła się do osiągnięcia znacznych postępów i dlaczego stanowi dobre narzędzie prawne, którego nie trzeba znacząco zmieniać. Przyszła współpraca KTZ-UE skorzysta na zwróceniu szczególnej uwagi na realizację celów zrównoważonego rozwoju. Przyszłe relacje mogłyby mieć miejsce dzięki samodzielnemu, uwzględnionemu w budżecie instrumentowi KTZ zawierającemu odpowiednie zasady pozwalające na proste, elastyczne i płynne programowanie. Włączenie EFR w budżet UE spotkałoby się z pozytywnym przyjęciem, jeżeli można by było zachować pewną elastyczność EFR. Niektóre KTZ wezwały do zwiększenia wsparcia finansowego w uznaniu ich szczególnych cech geograficznych i przynależności do rodziny UE.

Pogląd ten poparły państwa członkowskie, które uznały, że decyzja o stowarzyszeniu zamorskim zapewniła właściwą podstawę dla współpracy KTZ-UE, mimo że oczekiwano znaczących zmian we wdrażaniu. W dokumencie informacyjnym stwierdzono również, że państwa członkowskie były otwarte na szczególny instrument uwzględniony w budżecie, o ile załączone przepisy pozostałyby stosowne, a w szczególności jeżeli zachowana zostałaby modalność wsparcia budżetowego oraz zasada wieloletniości.

Podczas konsultacji publicznych dotyczących oceny decyzji w sprawie Grenlandii panowała powszechna zgoda co do tego, że decyzja ta okazała się istotna i skuteczna, jeżeli chodzi o dążenie do osiągnięcia i osiągnięcie jej celów ogólnych i szczegółowych oraz odzwierciedlenie jej ogólnych zasad w odniesieniu do ułatwiania dialogu politycznego w kwestiach globalnych i odnoszących się do Arktyki. Przy rozważaniu pomocy finansowej na okres po 2020 r. można użytecznie porównać procedury programowania i wdrażania pomocy finansowej dla Grenlandii z procedurami EFR dostępnymi dla innych KTZ. Decyzję w sprawie Grenlandii uznano za wartościowy instrument służący utrzymywaniu i wzmacnianiu silnych powiązań między Grenlandią a Unią. Polityczne aspekty tego związku w znacznym stopniu zmieniły się na przestrzeni lat.

- **Wiedza ekspertów zewnętrznych**

Ocenę zewnętrzną decyzji w sprawie Grenlandii i 11. EFR wykorzystano jako podstawę sprawozdania z przeglądu śródk okresowego i towarzyszących mu dokumentów roboczych

²² Sprawozdania jeszcze nie upubliczniono, ale Komisja już je zatwierdziła.

²³ https://ec.europa.eu/europeaid/public-consultation-external-financing-instruments-european-union_en

służb Komisji. Ponadto dokument informacyjny dotyczący debaty w sprawie okresu po 2020 r. i jej skutków dla KTZ został zlecony przez KTZ i sporządzony na zewnątrz.

- **Ocena skutków**

W 2018 r. Komisja przeprowadziła ocenę skutków obejmującą wszystkie instrumenty z działu „Globalny wymiar Europy” wieloletnich ram finansowych na lata 2014–2020 (WRF). W tej ocenie skutków skoncentrowano się na głównych zmianach zaproponowanych w odniesieniu do działań zewnętrznych w WRF na lata 2021–2027. Do zmian tych zaliczało się uproszczenie kilku instrumentów poprzez zebranie ich w jeden szeroko zakrojony instrument oraz włączenie EFR do budżetu UE.

W analizie stwierdzono, że zalety włączenia EFR do budżetu UE przewyższają wady, jeżeli spełnione zostaną pewne warunki wstępne. Przykładowo kwota przydzielona na działania zewnętrzne nie powinna być mniejsza niż suma EFR połączonego z pozostałymi instrumentami zewnętrznymi, elastyczność EFR powinna zostać przeniesiona w najwyższym możliwym stopniu, a operacje wojskowe finansowane w ramach Instrumentu na rzecz Pokoju w Afryce EFR powinny być kontynuowane dzięki innemu mechanizmowi pozabudżetowemu.

W ocenie skutków stwierdzono również, że większość instrumentów, poza tymi o bardzo specyficznej podstawie prawnej lub celach, można połączyć. Do instrumentów, które można połączyć, należą: Instrument Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju, Europejski Fundusz Rozwoju, Europejski Instrument Sąsiedztwa, Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka, Instrument na rzecz Przyczyniania się do Stabilności i Pokoju oraz Instrument Partnerstwa. Do tych instrumentów, które powinny pozostać niepołączone, zaliczają się: pomoc humanitarna; wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa; część Instrumentu Współpracy w dziedzinie Bezpieczeństwa Jądrowego, kraje i terytoria zamorskie, w tym Grenlandia; Unijny Mechanizm Ochrony Ludności; Instrument Pomocy Przedakcesyjnej; program „Wolontariusze pomocy UE”; wsparcie dla społeczności Turków cypryjskich; rezerwa na pomoc nadzwyczajną oraz Europejski Instrument na rzecz Pokoju.

Jak zauważyła Komisja²⁴ – i co potwierdziły informacje zwrotne otrzymane od partnerów w ramach konsultacji publicznych – obecna struktura instrumentów finansowania zewnętrznego jest zbyt złożona. Usprawnienie szeregu instrumentów poprzez połączenie ich w jeden szeroko zakrojony instrument umożliwiłoby zracjonalizowanie systemów zarządzania tymi instrumentami i nadzorowania tych instrumentów, zmniejszając w ten sposób obciążenie administracyjne instytucji UE i państw członkowskich. Uproszczony system nadzorowania pozwoliłby zainteresowanym instytucjom na uzyskanie lepszego, bardziej kompleksowego obrazu wydatków zewnętrznych UE.

W dniu 25 kwietnia 2018 r. Rada ds. Kontroli Regulacyjnej zbadała ocenę skutków i wydała na jej temat pozytywną opinię wraz z komentarzami.

- **Uproszczenie**

Jeżeli chodzi o uproszczenie, usprawnienie struktury prawnej ma na celu zmniejszenie obciążenia administracyjnego w porównaniu z aktualnymi instrumentami. Obecnie stosunki z

²⁴ W szczególności w dokumencie otwierającym debatę na temat przyszłości finansów UE (z czerwca 2017 r.) i w komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady, COM (2018) 98 final z 14.2.2018.

KTZ i ich zasoby finansowe (w tym zasady programowania i wdrażania) regulują cztery instrumenty: (i) decyzja o stowarzyszeniu zamorskim, (ii) rozporządzenie w sprawie 11. EFR, (iii) decyzja w sprawie Grenlandii oraz (iv) wspólne rozporządzenie wykonawcze.

W zaproponowanej decyzji oferuje się pojedynczy instrument obejmujący zarówno aspekty polityczne, jak i szczególne stosunki między Unią a KTZ. W decyzji tej zawarto przepisy szczegółowe, które – w stosownych przypadkach – regulują stosunki z Grenlandią, konsolidację zasobów finansowych w ramach jednego działu budżetu UE i przepisy w zakresie wdrażania, które w znacznej mierze będą zgodne z Instrumentem Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej zapewniającym spójność i uproszczenie. W stosownych przypadkach w zaproponowanej decyzji przewidziane zostaną szczególne, uproszczone przepisy dotyczące KTZ, jak np. w kwestii programowania.

Ponadto przeniesienie (w możliwym zakresie) cech EFR takich jak zasada wieloletniości zapewni jeszcze prostsze i bardziej elastyczne procedury, które nie były wcześniej dostępne dla Grenlandii. W ten sposób dzięki zaproponowanej decyzji uprości się strukturę zarządzania i nadzoru w odniesieniu do obecnego zestawu instrumentów.

4. WPLYW NA BUDŻET

Środki finansowe dla Grenlandii będą pochodzić z działu 6. budżetu UE – „Sąsiedztwo i świat”. Jeżeli chodzi o zamiar zastosowania niektórych cech EFR takich jak zasada wieloletniości w odniesieniu do budżetu UE, takie rozwiązanie uprościłoby obecne procedury przyznawania funduszy Grenlandii.

W przypadku pozostałych KTZ przydziały środków finansowych zostaną przeniesione z EFR do działu „Sąsiedztwo i świat”.

Dzięki komunikatom Komisji w sprawie nowoczesnego budżetu Unii, która chroni, wspiera i broni²⁵ przeznaczono 500 mln EUR na współpracę z KTZ w ramach działu „Sąsiedztwo i świat”.

W niniejszej decyzji przewidziano przydzielenie kwoty w łącznej wysokości 500 000 000 EUR (według cen bieżących) na stowarzyszenie z KTZ. Z tej kwoty 225 000 000 EUR ma być przyznane Grenlandii, a 225 000 000 EUR innym KTZ, co obejmuje 159 000 000 EUR na programy terytorialne i 66 000 000 EUR na programy regionalne. Ponadto międzyregionalna pula środków finansowych w wysokości 15 000 000 EUR jest otwarta dla wszystkich KTZ, w tym Grenlandii. Co więcej, zgodnie z nową decyzją przewidziano przeznaczenie kwoty w wysokości 22 000 000 EUR na pomoc techniczną, jak również nieprzydzieloną kwotę w wysokości 13 000 000 EUR.

5. ELEMENTY FAKULTATYWNE

- **Plany wdrożenia i monitorowanie, ocena i sprawozdania**

Uzgodnienia dotyczące wdrażania, monitorowania, oceny i sprawozdawczości będą zgodne z przepisami określonymi w Instrumencie Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej, chyba że decyzja stanowi inaczej.

²⁵ COM (2018) 98 final z 14.2.2018; COM (2018) 321 final z 2.5.2018.

- **Szczegółowe objaśnienia poszczególnych przepisów projektu decyzji**

Połączenie decyzji o stowarzyszeniu zamorskim z decyzją w sprawie Grenlandii spowoduje, że połączone zostaną również wszystkie obszary, które są do siebie podobne lub między którymi występują synergie. W stosownych przypadkach zachowana zostanie struktura obecnej decyzji o stowarzyszeniu zamorskim i większość zawartych w niej przepisów, podkreślona zostanie specyfikacja stosunków i współpracy Unii z Grenlandią, przykładowo cel polegający na zachowaniu bliskich i trwałych związków między Unią, Grenlandią oraz Danią; uznanie geostrategicznego położenia Grenlandii; dialog polityczny i potencjalna współpraca w sprawach dotyczących Arktyki; oraz bezpieczeństwo żywnościowe. W rezultacie zachowane zostaną pozytywne osiągnięcia związane z decyzją w sprawie Grenlandii.

Nowa decyzja o stowarzyszeniu zamorskim powinna posiadać taką samą strukturę i składać się z tych samych filarów w dziedzinie polityki, handlu i współpracy co obecna decyzja. Najważniejsze zmiany są następujące:

- w zaproponowanej decyzji uwzględnione zostaną konsekwencje wystąpienia Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej oraz fakt, że szczególny system określony w części czwartej TFUE nie będzie miał już zastosowania w odniesieniu do 12 KTZ należących do Zjednoczonego Królestwa;
- z formalnego punktu widzenia ogólna aktualizacja tekstu decyzji i załączników do niej ma na celu przede wszystkim uwzględnienie najnowszych zmian w opodatkowaniu i przepisach dotyczących handlu;
- po włączeniu EFR do budżetu UE uchylone zostaną załączniki IV i V do *obecnej* decyzji. Ponadto załącznik I dotyczący odizolowanych KTZ zostanie włączony do decyzji. Uchylony zostanie załącznik III w sprawie zarządzania środkami własnymi EBI;
- dodanie i zaktualizowanie przepisów odzwierciedlających aktualną sytuację w odniesieniu do stosunków z Grenlandią na podstawie art. 3 (cele, zasady i wartości), art. 5 (wzajemne interesy, komplementarność i priorytety), art. 13 (zasady przewodnie dialogu), art. 23 (nowy artykuł w sprawie surowców), art. 31 (współpraca w zakresie badań naukowych i innowacji) oraz art. 35 (zdrowie publiczne i bezpieczeństwo żywnościowe);
- część IV o współpracy finansowej przewiduje dedykowaną pulę środków finansowych dla KTZ w ramach działu 6. „Sąsiedztwo i świat”. Obejmuje ona również:
 - ogólną klauzulę odesłania do Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej w odniesieniu do realizacji współpracy finansowej w ramach zaproponowanej decyzji. W ramach zaproponowanej decyzji w dalszym ciągu przewiduje się jednak szczególne i uproszczone programowanie w odniesieniu do KTZ;
 - KTZ będą się także – co do zasady – w dalszym ciągu kwalifikować do uczestnictwa w programach unijnych w ramach wieloletnich ram finansowych. KTZ będą się kwalifikować do programów tematycznych

i działań szybkiego reagowania w ramach Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej;

- przepis szczegółowy / specjalny instrument pozwalający Komisji w aktywny sposób promować projekty międzyregionalne, w których uczestniczą KTZ, państwa AKP i państwa lub terytoria nienależące do grupy AKP oraz regiony najbardziej oddalone Unii.

Wniosek

DECYZJA RADY

w sprawie stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich z Unią Europejską, w tym stosunków między Unią Europejską, z jednej strony, a Grenlandią i Królestwem Danii, z drugiej strony („decyzja o stowarzyszeniu zamorskim”)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 203,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego²⁶,

stanowiąc zgodnie ze specjalną procedurą ustawodawczą,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Niniejsza decyzja ustanawia zasady i procedury dla stowarzyszenia UE z krajami i terytoriami zamorskimi (KTZ), w tym Grenlandią, oraz zastępuje decyzję Rady 2013/755/UE²⁷ („decyzja o stowarzyszeniu zamorskim”) i decyzję Rady 2014/137/UE²⁸ („decyzja w sprawie Grenlandii”).
- (2) Zgodnie z art. 204 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) postanowienia art. 198–203 TFUE stosują się do Grenlandii, z zastrzeżeniem przepisów szczegółowych zawartych w Protokole nr 34 w sprawie szczególnych ustaleń dla Grenlandii, załączonym do TFUE. Zgodnie z traktatem grenlandzkim²⁹ stosunki między Unią, z jednej strony, a Grenlandią i Królestwem Danii, z drugiej strony, są regulowane decyzją Rady 2014/137/UE³⁰, w której zwrócono uwagę na bliskie związki historyczne, polityczne, gospodarcze i kulturowe między Unią a Grenlandią oraz zdefiniowano szczególne partnerstwo i współpracę. Decyzja 2014/137/UE traci moc w dniu 31 grudnia 2020 r.
- (3) Od dnia 1 stycznia 2021 r. unijną pomoc na rzecz KTZ finansowaną wcześniej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju (EFR) należy finansować z budżetu ogólnego Unii.
- (4) W celu usprawnienia szeregu instrumentów finansowania zewnętrznego i poprawy ich wyników należy uporządkować stosunki ze wszystkimi KTZ, w tym z Grenlandią, poprzez zastąpienie decyzji o stowarzyszeniu zamorskim i decyzji w sprawie Grenlandii jedną decyzją.

²⁶ Opinia z dnia xx/xx/xxxx r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej).

²⁷ Decyzja Rady 2013/755/UE z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich z Unią Europejską („decyzja o stowarzyszeniu zamorskim”), Dz.U. L 344 z 19.12.2013, s. 1.

²⁸ Decyzja Rady 2014/137/UE z dnia 14 marca 2014 r. w sprawie stosunków między Unią Europejską, z jednej strony, a Grenlandią i Królestwem Danii, z drugiej strony („decyzja w sprawie Grenlandii”), Dz.U. L 76 z 15.3.2014, s. 1.

²⁹ Traktat zmieniający, w odniesieniu do Grenlandii, Traktaty ustanawiające Wspólnoty Europejskie, Dz.U. L 29 z 1.2.1985, s. 1.

³⁰ Dz.U. L 76 z 15.3.2014, s. 1.

- (5) Partnerstwo na podstawie niniejszej decyzji powinno pozwolić na kontynuację bliskich stosunków między Unią, z jednej strony, a wszystkimi KTZ, z drugiej strony.
- (6) W nowej decyzji należy podkreślić specyfikę współpracy z Grenlandią, jak na przykład cel zachowania bliskich i trwałych związków między Unią, Grenlandią i Danią, uznanie geostrategicznego położenia Grenlandii, znaczenie dialogu politycznego między Grenlandią a Unią, istnienie umowy o partnerstwie w sprawie połowów między Unią a Grenlandią i potencjalna współpraca w kwestiach dotyczących Arktyki. Pozwoli ona stawić czoła globalnym wyzwaniom, umożliwiając opracowanie proaktywnego programu i realizację wspólnych interesów, w szczególności rosnącemu wpływowi zmiany klimatu na działalność człowieka i środowisko, transport morski, zasoby naturalne, w tym surowce i stada ryb, a także badania naukowe i innowacje.
- (7) TFUE i opartego na nim ustawodawstwa wtórnego nie stosuje się automatycznie do KTZ, z wyjątkiem niektórych postanowień jednoznacznie stwierdzających inaczej. Pomimo że KTZ nie są państwami trzecimi, nie należą one do jednolitego rynku i muszą przestrzegać zobowiązań nałożonych na państwa trzecie w odniesieniu do handlu, w szczególności reguł pochodzenia, norm sanitarnych i fitosanitarnych oraz środków ochronnych.
- (8) Szczególne stosunki między Unią a krajami i terytoriami zamorskimi przechodzą z podejścia opartego na współpracy na rzecz rozwoju do wzajemnego partnerstwa, co posłuży wsparciu zrównoważonego rozwoju krajów i terytoriów zamorskich. Ponadto solidarność UE z KTZ powinna opierać się na ich szczególnych stosunkach i przynależności do tej samej rodziny europejskiej.
- (9) Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 przyjęta przez Organizację Narodów Zjednoczonych we wrześniu 2015 r. jest odpowiedzią wspólnoty międzynarodowej na globalne wyzwania i tendencje związane ze zrównoważonym rozwojem. Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, której centralnym elementem są cele zrównoważonego rozwoju, porozumienie klimatyczne z Paryża i program działań z Addis Abeby, stanowi ramy dla przemian mających na celu eliminację ubóstwa i osiągnięcie zrównoważonego rozwoju w skali globalnej. Jej zakres jest uniwersalny – przedstawia ona kompleksowe wspólne ramy działań, które mają zastosowanie zarówno do Unii, jak i do jej partnerów. Agenda ta zapewnia równowagę między gospodarczymi, społecznymi i środowiskowymi aspektami zrównoważonego rozwoju, uznając jednocześnie kluczowe powiązania między jej celami. Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 dąży do tego, by nikt nie został pominięty. Jej wdrażanie będzie ściśle skoordynowane z innymi międzynarodowymi zobowiązaniami. Działania realizowane na mocy niniejszej decyzji będą skupiać się w szczególności na wzajemnych powiązaniach między celami zrównoważonego rozwoju a zintegrowanymi działaniami, które mogą przynieść dodatkowe korzyści i przyczynić się do spełnienia wielu celów w spójny sposób.
- (10) Stowarzyszenie Unii i KTZ powinno nadal opierać się na trzech filarach dotyczących zwiększenia konkurencyjności, wzmocnienia odporności i zmniejszenia podatności na zagrożenia oraz wspierania współpracy i integracji między KTZ a innymi partnerami i obszarami sąsiedzkimi.
- (11) Unijna pomoc finansowa przyznawana w ramach partnerstwa powinna nadać rozwojowi KTZ perspektywę europejską i przyczynić się do wzmocnienia ścisłych i trwałych związków z tymi krajami i terytoriami, przy jednoczesnym umocnieniu ich pozycji jako wysuniętych przyczółków Unii, na podstawie wspólnych wartości i historii łączącej partnerów.
- (12) Biorąc pod uwagę położenie geograficzne KTZ, pomimo różnego statusu względem prawa Unii poszczególnych podmiotów w danym obszarze geograficznym, współpraca między tymi podmiotami i ich sąsiadami powinna być prowadzona w interesie wszystkich stron, ze

szczególnym naciskiem na obszary wspólnego zainteresowania oraz promowanie wartości i norm Unii.

- (13) Wiele KTZ sąsiaduje z regionami najbardziej oddalonymi, o których mowa w art. 349 TFUE, państwami Afryki, Karaibów i Pacyfiku (państwami AKP) oraz innymi terytoriami i państwami trzecimi, jak również dzieli z krajami i terytoriami sąsiadującymi wspólne potrzeby – od przystosowania się do zmiany klimatu i łagodzenia jej skutków oraz zachowania różnorodności biologicznej do kwestii związanych z oceanem, dywersyfikacją gospodarczą i zmniejszaniem ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi.
- (14) Komunikat Komisji z dnia 24 października 2017 r. „Silniejsze i odnowione partnerstwo strategiczne z regionami najbardziej oddalonymi UE”³¹, wnioski z 15. i 16. Forum KTZ-UE oraz zalecenia Komisji dotyczące negocjacji w sprawie umowy o partnerstwie między Unią Europejską a państwami AKP³² zawierają wezwanie do wzmocnienia programów współpracy regionalnej, w które zaangażowane są KTZ i ich sąsiedzi.
- (15) KTZ charakteryzują się dużą różnorodnością biologiczną środowiska morskiego i lądowego. Zmiana klimatu ma wpływ na środowisko naturalne KTZ i stanowi zagrożenie dla ich zrównoważonego rozwoju. Działania w dziedzinach zachowania różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych, zmniejszania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi, zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi oraz promowania zrównoważonej energii przyczyniają się do przystosowania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia w KTZ. Stowarzyszenie powinno zmierzać do zapewnienia zachowania różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych oraz ich przywrócenia i zrównoważonego wykorzystania jako jednego z kluczowych elementów osiągnięcia zrównoważonego rozwoju.
- (16) Odzwierciedlając znaczenie przeciwdziałania zmianie klimatu zgodnie ze zobowiązaniami Unii na rzecz realizacji porozumienia paryskiego i celów zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych, program ten przyczyni się do włączenia działań w dziedzinie klimatu do głównego nurtu polityki Unii i do osiągnięcia celu ogólnego, w ramach którego wydatki na realizację celów klimatycznych w budżecie Unii mają sięgnąć 25 %. Oczekuje się, że w ramach działań objętych tym programem 20 % całkowitej puli środków finansowych programu przyczyni się do osiągnięcia celów klimatycznych. Stosowne działania zostaną określone podczas wdrażania programu i ponownie ocenione w ramach jego oceny śródkresowej i przeglądów.
- (17) W stosunkach między UE a KTZ należy uznać znaczącą rolę, jaką KTZ mogą odegrać w przyczynianiu się do realizacji zobowiązań UE w ramach wielostronnych umów środowiskowych.
- (18) Unia i KTZ uznają specjalne znaczenie kształcenia i szkolenia zawodowego jako dźwigni zrównoważonego rozwoju KTZ.
- (19) Stowarzyszenie Unii i KTZ powinno brać pod uwagę różnorodność i tożsamość kulturową KTZ i przyczyniać się do ich zachowania.
- (20) Współpraca w zakresie handlu i kwestii związanych z handlem między Unią a KTZ powinna przyczyniać się do osiągnięcia celu polegającego na zrównoważonym rozwoju gospodarczym, rozwoju społecznym i ochronie środowiska.
- (21) Niniejsza decyzja powinna przewidywać większą elastyczność reguł pochodzenia, w tym nowe możliwości kumulacji pochodzenia. Kumulacja powinna być możliwa nie tylko z KTZ i państwami będącymi stroną umów o partnerstwie gospodarczym, ale pod pewnymi

³¹ COM (2017) 623 final z 24.10.2017

³² COM (2017) 763 final z 12.12.2017

warunkami obejmować również produkty pochodzące z krajów, z którymi Unia stosuje umowę o wolnym handlu, i, również zależnie od spełnienia określonych warunków, produkty wprowadzane do Unii bezkontyngentowo i bezcłowo w ramach ogólnego systemu preferencji taryfowych Unii. Warunki te są niezbędne, by zapobiec obchodzeniu przepisów handlowych i zapewnić właściwe funkcjonowanie przepisów dotyczących kumulacji.

- (22) Procedury certyfikacji pochodzenia z KTZ powinny zostać uaktualnione w interesie odnośnych podmiotów gospodarczych i administracji w KTZ. Przepisy dotyczące współpracy administracyjnej między Unią a KTZ powinny również zostać odpowiednio uaktualnione.
- (23) Ponadto należy ustanowić wystarczająco szczegółowe przepisy dotyczące środków ochronnych i nadzoru. Dzięki temu właściwe organy KTZ i Unii, jak również podmioty gospodarcze, mogłyby korzystać z precyzyjnych i przejrzystych reguł i procedur. We wspólnym interesie leży także zapewnienie właściwego stosowania procedur i uzgodnień, które umożliwiają KTZ bezcłowo i bezkontyngentowo wywóz towarów do Unii.
- (24) Biorąc pod uwagę cele integracji i rozwoju globalnego handlu w dziedzinie usług i przedsiębiorczości, należy wspierać rozwój rynków usługowych i możliwości inwestycyjnych poprzez poprawę dostępu usług i inwestycji z KTZ do rynku unijnego. W tym zakresie Unia powinna zaproponować KTZ możliwie jak najbardziej uprzywilejowane traktowanie, jakie oferuje wszystkim innym partnerom handlowym, poprzez kompleksowe klauzule najwyższego uprzywilejowania, przy jednoczesnym zapewnieniu bardziej elastycznych możliwości stosunków handlowych dla KTZ poprzez ograniczenie traktowania Unii przez KTZ do tego, co oferują one innym największym gospodarkom handlowym.
- (25) Współpraca między Unią a KTZ w obszarze usług finansowych powinna przyczyniać się do stworzenia bezpieczniejszego, solidniejszego i przejrzystszej systemu finansowego, który jest niezbędny do zwiększenia globalnej stabilności finansowej i stworzenia podstaw dla zrównoważonego wzrostu gospodarczego. Wysiłki w tym obszarze powinny skupiać się na dążeniu do osiągnięcia konwergencji z normami międzynarodowymi i zbliżenia ustawodawstwa KTZ do dorobku Unii w dziedzinie usług finansowych. Należy zwrócić odpowiednią uwagę na wzmacnianie zdolności administracyjnych władz KTZ, w tym w dziedzinie nadzoru.
- (26) Unijna pomoc finansowa powinna się skoncentrować na tych obszarach, w których najmocniej oddziałuje, mając na uwadze jej potencjał działania w skali ogólnoswiatowej i reagowania na globalne wyzwania, takie jak eliminacja ubóstwa, zrównoważony rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu czy krzewienie na całym świecie demokracji, dobrych rządów, praw człowieka i praworządności, długoterminowe i przewidywalne zaangażowanie Unii w pomoc rozwojową oraz jej rola w koordynacji działań państw członkowskich.
- (27) W interesie efektywności, uproszczenia i uznania zdolności władz KTZ do zarządzania, zarządzanie zasobami finansowymi przyznanymi KTZ powinno odbywać się w ramach wzajemnego partnerstwa. Ponadto władze KTZ powinny przyjąć odpowiedzialność za opracowanie i wdrażanie polityk uznanych przez strony za strategię w zakresie współpracy. Podczas programowania i wdrażania należy wziąć pod uwagę fakt, że zasoby administracyjne i ludzkie KTZ są ograniczone.
- (28) Niniejsza decyzja określa pulę środków finansowych na stowarzyszenie KTZ z Unią, „decyzja o stowarzyszeniu zamorskim”, które stanowią główną kwotę odniesienia w rozumieniu pkt 16 Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia [...] pomiędzy Parlamentem Europejskim, Radą i Komisją w sprawie dyscypliny budżetowej, współpracy w kwestiach budżetowych i należytego zarządzania finansami dla Parlamentu Europejskiego i Rady podczas rocznej procedury budżetowej.

- (29) Do niniejszej decyzji zastosowanie mają horyzontalne przepisy finansowe przyjęte przez Parlament Europejski i Radę na podstawie art. 322 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Przepisy te określone są w rozporządzeniu finansowym i regulują w szczególności procedurę ustalania i wykonania budżetu poprzez dotacje, zamówienia, nagrody, wykonanie pośrednie i przewidują kontrole dotyczące odpowiedzialności podmiotów działań finansowych. Przepisy przyjęte na podstawie art. 322 TFUE dotyczą również ochrony budżetu Unii w przypadku uogólnionych braków w zakresie praworządności w państwach członkowskich, jako że poszanowanie praworządności jest niezbędnym warunkiem wstępnym należytego zarządzania finansami i skutecznego unijnego finansowania.
- (30) Rodzaje finansowania i metody wdrażania na podstawie niniejszej decyzji powinny być wybierane w zależności od ich możliwości osiągnięcia szczegółowych celów działań i zapewnienia rezultatów, biorąc pod uwagę w szczególności koszty kontroli, obciążenie administracyjne oraz przewidywane ryzyko nieprzestrzegania przepisów. Pod uwagę należy wziąć korzystanie z płatności ryczałtowych, stawek ryczałtowych i kosztów jednostkowych, a także formę finansowania niepowiązanego z kosztami, o którym mowa w art. 125 ust. 1 rozporządzenia finansowego.
- (31) Unia powinna dążyć do jak najskuteczniejszego wykorzystania dostępnych zasobów w celu optymalizacji wpływu prowadzonych przez nią działań zewnętrznych. Cel ten należy osiągać dzięki spójności i komplementarności unijnych instrumentów finansowania zewnętrznego, a także dzięki stworzeniu synergii z innymi politykami i programami Unii. Aby zmaksymalizować wpływ połączonych interwencji na osiągnięcie wspólnego celu, w niniejszej decyzji należy umożliwić połączenie puli środków finansowych z innymi programami unijnymi, o ile wkład nie pokrywa tych samych kosztów.
- (32) W niniejszej decyzji należy zawrzeć odesłanie, w stosownych przypadkach, do [rozporządzenia ISRWM] (Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej) do celów wdrożenia współpracy i tym samym zapewnienia spójności w zarządzaniu instrumentami.
- (33) W celu uwzględnienia rozwoju i zmian w przepisach prawa celnego i przepisach dotyczących handlu należy przekazać Komisji uprawnienia do przyjęcia aktów zgodnie z art. 290 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w odniesieniu do treści załącznika II, III i IV, aby umożliwić Komisji odzwierciedlenie tych zmian w decyzji. Zgodnie z pkt 22 i 23 Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa³³ konieczna jest ewaluacja programu na podstawie informacji zebranych w drodze szczegółowych wymogów w zakresie monitorowania, unikając przy tym nadmiernych regulacji i obciążeń administracyjnych, zwłaszcza po stronie państw członkowskich. Wymogi te, w stosownych przypadkach, mogą obejmować mierzalne wskaźniki, jako podstawę ewaluacji skutków programu w terenie. Szczególnie ważne jest, aby w czasie prac przygotowawczych Komisja prowadziła stosowne konsultacje, w tym na poziomie ekspertów, oraz aby konsultacje te prowadzone były zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym w sprawie lepszego stanowienia prawa z dnia 13 kwietnia 2016 r.³⁴ W szczególności, aby zapewnić udział na równych zasadach Parlamentu Europejskiego i Rady w przygotowaniu aktów delegowanych, instytucje te otrzymują wszelkie dokumenty w tym samym czasie, co eksperci państw członkowskich, a eksperci tych instytucji mogą systematycznie brać udział w posiedzeniach grup eksperckich Komisji zajmujących się przygotowaniem aktów delegowanych.

³³ Porozumienie międzyinstytucjonalne pomiędzy Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej a Komisją Europejską w sprawie lepszego stanowienia prawa z dnia 13 kwietnia 2016 r.; Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1.

³⁴ Jak wyżej.

- (34) Odniesienia do instrumentów pomocy zewnętrznej w art. 9 decyzji Rady 2010/427/UE³⁵ należy rozumieć jako odniesienia także do niniejszej decyzji. Komisja powinna zapewnić wykonywanie niniejszej decyzji zgodnie z rolą ESDZ określoną w tej decyzji.
- (35) W celu zapewnienia jednolitych warunków wykonywania przepisów art. 10 ust. 6 i art. 16 ust. 8 załącznika II, art. 2 załącznika III i art. 5 i 6 załącznika IV do niniejszej decyzji należy powierzyć Komisji uprawnienia wykonawcze. Uprawnienia te powinny być wykonywane zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011.
- (36) Zgodnie z rozporządzeniem finansowym, rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013³⁶, rozporządzeniem Rady (WE, Euratom) nr 2988/95³⁷, rozporządzeniem Rady (WE, Euratom) nr 2185/96³⁸ i rozporządzeniem Rady (UE) 2017/1939³⁹ interesy finansowe Unii należy chronić za pomocą proporcjonalnych środków, w tym środków zapobiegania nieprawidłowościom i nadużyciom finansowym, ich wykrywania, korygowania i dochodzenia, a także odzyskiwania środków straconych, nienależnie wypłaconych lub nieodpowiednio wykorzystanych oraz, w stosownych przypadkach, nakładania sankcji administracyjnych. W szczególności, zgodnie z rozporządzeniem (UE, Euratom) nr 883/2013 i rozporządzeniem (Euratom, WE) nr 2185/96 Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) może prowadzić dochodzenia administracyjne, w tym kontrole na miejscu i inspekcje, w celu ustalenia, czy miały miejsce nadużycie finansowe, korupcja lub jakiegokolwiek inne nielegalne działanie, naruszające interesy finansowe Unii. Zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2017/1939 Prokuratura Europejska (EPPO) może prowadzić dochodzenia i ścigać nadużycia finansowe i inne przestępstwa naruszające interesy finansowe Unii, jak przewidziano w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371⁴⁰. Zgodnie z rozporządzeniem finansowym każda osoba lub podmiot, które otrzymują środki finansowe Unii, w pełni współpracują w celu ochrony interesów finansowych Unii, przyznają konieczne prawa i dostęp Komisji, OLAF-owi, EPPO i Europejskiemu Trybunałowi Obrachunkowemu (ETO) oraz zapewniają, aby wszelkie osoby trzecie uczestniczące w wykonaniu środków finansowych Unii przyznały tym organom równoważne prawa. Z tego powodu porozumienia z państwami i terytoriami trzecimi oraz z organizacjami międzynarodowymi i wszelkie umowy lub porozumienia wynikające z wdrożenia niniejszej decyzji powinny zawierać przepisy, na mocy których wyraźnie upoważnia się Komisję, Trybunał Obrachunkowy i OLAF do prowadzenia audytów, kontroli na miejscu i inspekcji zgodnie z posiadanymi przez te organy kompetencjami i zapewnia przyznanie równoważnych praw przez wszelkie osoby trzecie uczestniczące w wykonaniu finansowania unijnego.
- (37) Na mocy niniejszej decyzji Rada powinna być w stanie w innowacyjny sposób odpowiedzieć na wszystkie czynniki wymienione powyżej, i będzie to odpowiedź zarówno spójna, jak i dopasowana do wielu różnych sytuacji,

³⁵ Decyzja Rady 2010/427/UE z dnia 26 lipca 2010 r. określająca organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (Dz.U. L 201 z 3.8.2010, s. 30).

³⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013 z dnia 11 września 2013 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady i rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1074/1999 (Dz.U. L 248 z 18.9.2013, s. 1).

³⁷ Rozporządzenie (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich, Dz.U. L 312 z 23.12.1995, s. 1.

³⁸ Rozporządzenie (Euratom, WE) nr 2185/96 z dnia 11 listopada 1996 r. w sprawie kontroli na miejscu oraz inspekcji przeprowadzanych przez Komisję w celu ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich przed nadużyciami finansowymi i innymi nieprawidłowościami, Dz.U. L 292 z 15.11.1996, s. 2.

³⁹ Rozporządzenie (UE) 2017/1939 z dnia 12 października 2017 r. wdrażające wzmocnioną współpracę w zakresie ustanowienia Prokuratury Europejskiej, Dz.U. L 283 z 31.10.2017, s. 1.

⁴⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371 z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie zwalczania za pośrednictwem prawa karnego nadużyć na szkodę interesów finansowych Unii, Dz.U. L 198 z 28.7.2017, s. 29.

CZEŚĆ I

PRZEPISY OGÓLNE DOTYCZĄCE STOWARZYSZENIA KRAJÓW I TERYTORIÓW ZAMORSKICH Z UNIĄ

ROZDZIAŁ 1

PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1

Przedmiot

1. Niniejsza decyzja ustanawia stowarzyszenie krajów i terytoriów zamorskich (KTZ) z Unią („stowarzyszenie”), które stanowi partnerstwo oparte na art. 198 TFUE, mające na celu wsparcie zrównoważonego rozwoju KTZ oraz szerzenie wartości i standardów Unii na świecie.
2. Partnerami w stowarzyszeniu są Unia, KTZ i państwa członkowskie, z którymi są one powiązane.
3. W art. 73 niniejszej decyzji ustanawia się program finansowania stowarzyszenia ze wszystkimi KTZ na okres 2021–2027 („program”). Decyzja określa cele programu, formy finansowania unijnego oraz zasady dotyczące przyznawania takiego finansowania, jak określono w załączniku I do niniejszej decyzji.

Artykuł 2

Terytorialny zakres stosowania

Stowarzyszenie ma zastosowanie do KTZ wymienionych w załączniku II do TFUE.

Artykuł 3

Cele, zasady i wartości

1. Stowarzyszenie Unii z KTZ opiera się na celach, zasadach i wartościach podzielanych przez KTZ, państwa członkowskie, z którymi są one powiązane, oraz Unię.
2. Partnerzy uznają wzajemne prawa do określenia własnych polityk i priorytetów zrównoważonego rozwoju, ustanowienia własnych krajowych poziomów w zakresie ochrony środowiska i ochrony pracy oraz do przyjęcia lub zmiany w związku z tym odpowiednich przepisów ustawowych i polityk, zgodnie z zobowiązaniem na rzecz przestrzegania norm i porozumień uznanych na poziomie międzynarodowym. W ten sposób dążą do zapewnienia wysokiego poziomu ochrony środowiska i ochrony pracy.
3. Wprowadzając w życie niniejszą decyzję, partnerzy kierują się zasadami przejrzystości, pomocniczości i potrzebą efektywności i uwzględniają trzy filary zrównoważonego rozwoju KTZ: rozwój gospodarczy, rozwój społeczny i ochronę środowiska.
4. Ogólnym celem niniejszej decyzji jest promowanie rozwoju gospodarczego i społecznego krajów i terytoriów zamorskich oraz ustanowienie ścisłych stosunków gospodarczych między

nimi a Unią jako całością. Stowarzyszenie realizuje ten ogólny cel poprzez wzmocnienie konkurencyjności i odporności KTZ, zmniejszanie ich podatności na zagrożenia w dziedzinie gospodarki i środowiska oraz wspieranie współpracy między nimi a innymi partnerami.

5. Zgodnie z art. 3 ust. 5 i art. 21 TUE cele szczegółowe niniejszej decyzji są następujące:
 - a) rozwijanie i wspieranie współpracy z KTZ;
 - b) wspieranie Grenlandii i współpraca z nią podczas rozwiązywania głównych stojących przed nią wyzwań takich jak podnoszenie poziomu kształcenia i przyczynianie się do rozwoju zdolności organów administracji Grenlandii do formułowania i wdrażania polityki krajowej.
6. Realizując te cele, stowarzyszenie szanuje podstawowe zasady wolności, demokracji, praw człowieka i podstawowych wolności, praworządności, dobrych rządów i zrównoważonego rozwoju, podzielane przez KTZ i państwa członkowskie, z którymi są one powiązane.

Artykuł 4

Zarządzanie stowarzyszeniem

Zarządzanie stowarzyszeniem należy do Komisji i władz KTZ oraz, w razie potrzeby, państw członkowskich, z którymi KTZ są powiązane, zgodnie z ich odpowiednimi uprawnieniami instytucjonalnymi, prawnymi i finansowymi.

Artykuł 5

Wzajemne interesy, komplementarność i priorytety

1. Stowarzyszenie stanowi ramy umożliwiające dialog polityczny i współpracę w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.
2. Pierwszeństwa udziela się współpracy w obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, takich jak:
 - a) dywersyfikacja gospodarcza KTZ, w tym ich dalsza integracja z gospodarkami światowymi i regionalnymi; w szczególnym przypadku Grenlandii – potrzeba podnoszenia umiejętności jej siły roboczej;
 - b) promowanie zielonej i niebieskiej gospodarki;
 - c) zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi, w tym zachowanie i zrównoważone wykorzystywanie różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych;
 - d) łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie do skutków zmiany klimatu;
 - e) wspieranie działań zmniejszających ryzyko związane z klęskami żywiołowymi;
 - f) promowanie działań w zakresie badań naukowych, innowacji i współpracy naukowej;
 - g) promowanie wymian społecznych, kulturalnych i gospodarczych między KTZ oraz między KTZ a krajami sąsiadującymi i innymi partnerami;
 - h) kwestie dotyczące Arktyki.
3. Celem współpracy w obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania jest wspieranie samowystarczalności KTZ i rozwoju zdolności KTZ do opracowywania, wdrażania i monitorowania strategii i polityk, o których mowa w ust. 2.

Artykuł 6

Promowanie stowarzyszenia

1. W celu zacieśnienia wzajemnych stosunków Unia i KTZ dokładają starań, aby rozpropagować stowarzyszenie wśród swoich obywateli, w szczególności poprzez promowanie rozwoju kontaktów i współpracy między władzami, środowiskiem naukowym, społeczeństwem obywatelskim i przedsiębiorstwami z KTZ, z jednej strony, a ich odpowiednikami w Unii, z drugiej strony.
2. KTZ dokładają starań, by wzmocnić i promować swoje stosunki z Unią jako całością. Państwa członkowskie popierają te starania.

Artykuł 7

Współpraca regionalna, integracja regionalna i współpraca z innymi partnerami

1. Z zastrzeżeniem przepisów art. 3 niniejszej decyzji, stowarzyszenie wspiera KTZ w ich wysiłkach zmierzających do wzięcia udziału w odpowiednich międzynarodowych, regionalnych lub subregionalnych inicjatywach w zakresie współpracy, jak również regionalnych lub lokalnych procesach integracyjnych, zgodnie z ich własnymi aspiracjami i zgodnie z celami i priorytetami określonymi przez odpowiednie władze KTZ.
2. W tym celu Unia i KTZ mogą prowadzić wymianę informacji i najlepszych praktyk lub ustanowić inne formy bliskiej współpracy i koordynacji z innymi partnerami w kontekście udziału KTZ w organizacjach regionalnych i międzynarodowych, w stosownych przypadkach w drodze umów międzynarodowych.
3. Stowarzyszenie ma służyć wspieraniu współpracy między KTZ a innymi partnerami w dziedzinach współpracy określonych w częściach II i III niniejszej decyzji. W tym zakresie celem stowarzyszenia jest promowanie współpracy między KTZ a regionami najbardziej oddalonymi, o których mowa w art. 349 TFUE, sąsiadującymi z nimi państwami AKP i państwami i terytoriami nienależącymi do grupy państw AKP. Aby zrealizować ten cel, Unia usprawnia koordynację i synergię między odpowiednimi programami unijnymi. W stosownych przypadkach Unia stara się także włączać KTZ w prace swoich organów dialogu prowadzonego z sąsiadującymi państwami, zarówno państwami należącymi do grupy państw AKP, jak i państwami lub terytoriami nienależącymi do tej grupy, oraz z regionami najbardziej oddalonymi.
4. Wspieranie udziału KTZ w odpowiednich organizacjach integracji regionalnej koncentruje się w szczególności na:
 - a) budowaniu zdolności odpowiednich organizacji i instytucji regionalnych, których członkami są KTZ;
 - b) inicjatywach regionalnych lub subregionalnych, takich jak realizacja polityk reform sektorowych odnoszących się do obszarów współpracy określonych w części II i III niniejszej decyzji;
 - c) świadomości i wiedzy KTZ na temat skutków procesów integracji regionalnej w różnych dziedzinach;
 - d) udziale KTZ w rozwoju rynków regionalnych w ramach organizacji integracji regionalnej;
 - e) inwestycjach transgranicznych pomiędzy KTZ a ich sąsiadami.

Artykuł 8

Uczestnictwo w europejskich ugrupowaniach współpracy terytorialnej

Przy stosowaniu art. 7 ust. 1, 2 i 3 niniejszej decyzji, inicjatywy w zakresie współpracy lub inne formy współpracy oznaczają również, że organy rządowe, organizacje regionalne i subregionalne, organy lokalne i w stosownych przypadkach inne publiczne lub prywatne organy i instytucje (w tym dostawcy usług publicznych) z KTZ mogą uczestniczyć w europejskim ugrupowaniu współpracy terytorialnej (EUWT), z zastrzeżeniem zasad i celów działań w ramach współpracy przewidzianych w niniejszej decyzji i w rozporządzeniu (UE) nr 1302/2013⁴¹ i zgodnie z ustaleniami mającymi zastosowanie do państw członkowskich, z którymi KZT są powiązane.

Artykuł 9

Szczególne traktowanie

1. Stowarzyszenie bierze pod uwagę różnorodność KTZ pod względem rozwoju gospodarczego i zdolności do pełnego czerpania korzyści ze współpracy i integracji regionalnej, o których mowa w art. 7.
2. W odniesieniu do odizolowanych KTZ ustanawia się szczególne traktowanie.
3. W celu umożliwienia odizolowanym KTZ przezwyciężenia strukturalnych i innych przeszkód w rozwoju, to szczególne traktowanie uwzględnia, między innymi przy ustalaniu wielkości pomocy finansowej i jej warunków, napotykaną przez te KTZ szczególną trudność.
4. KTZ, który uznaje się za odizolowany, to Saint Pierre i Miquelon.

ROZDZIAŁ 2

WSPÓŁPRACA

Artykuł 10

Ogólne podejście

1. Stowarzyszenie opiera się na szerokim dialogu i konsultacjach w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania między KTZ, państwami członkowskimi, z którymi są one powiązane, oraz Komisją i, w stosownych przypadkach, Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EBI).
2. KTZ organizują, w stosownych przypadkach, dialog i konsultacje z władzami i podmiotami, takimi jak:
 - a) właściwe władze lokalne i inne organy publiczne;
 - b) partnerzy gospodarczy i społeczni;
 - c) inne odpowiednie podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, takie jak partnerzy zajmujący się zagadnieniami z zakresu środowiska naturalnego, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za wspieranie równości mężczyzn i kobiet.

⁴¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1302/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT) w celu doprecyzowania, uproszczenia i usprawnienia procesu tworzenia takich ugrupowań oraz ich funkcjonowania, Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 303.

Artykuł 11
Podmioty współpracy

1. Podmioty współpracy KTZ obejmują:
 - a) organy rządowe KTZ;
 - b) władze lokalne w KTZ;
 - c) dostawców usług publicznych i organizacje społeczeństwa obywatelskiego, takie jak stowarzyszenia społeczne, stowarzyszenia przedsiębiorców, pracodawców i związki zawodowe, oraz lokalne, krajowe lub międzynarodowe organizacje pozarządowe;
 - d) organizacje regionalne i subregionalne.
2. Państwa członkowskie, z którymi KTZ są powiązane, informują Komisję o organach rządowych i lokalnych, o których mowa w ust. 1 lit. a) i b).

Artykuł 12
Obowiązki podmiotów pozarządowych

1. Podmioty pozarządowe mogą odgrywać rolę w wymianie informacji i konsultacjach dotyczących współpracy, w szczególności tych, które dotyczą przygotowania i wdrażania pomocy, projektów lub programów, odnoszących się do współpracy. Mogą im być przekazywane uprawnienia do zarządzania finansami w ramach realizacji takich projektów lub programów na potrzeby wspierania lokalnych inicjatyw w zakresie rozwoju.
2. Podmioty pozarządowe uprawnione do zarządzania zdecentralizowanego projektami lub programami identyfikuje się w drodze porozumienia między władzami danego KTZ, Komisją i państwem członkowskim, z którym ten KTZ jest powiązany, biorąc pod uwagę odnośną tematykę, ich doświadczenie i dziedzinę działalności. Identyfikację przeprowadza się w każdym KTZ jako element szerszego dialogu i konsultacji, o których mowa w art. 10.
3. Stowarzyszenie ma na celu przyczynienie się do działań KTZ na rzecz wzmocnienia organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności w zakresie ich tworzenia i rozwoju, oraz do rozwoju środowiska niezbędnego do otwarcia ich zaangażowania w planowanie, realizację oraz ocenę strategii i programów na rzecz rozwoju.

ROZDZIAŁ 3

RAMY INSTYTUCJONALNE STOWARZYSZENIA

Artykuł 13
Zasady przewodnie dialogu

1. Unia, KTZ i państwa członkowskie, z którymi są one powiązane, regularnie prowadzą dialog ogólny i polityczny.
2. Dialog prowadzony jest w całkowitej zgodności z odpowiednimi uprawnieniami instytucjonalnymi, prawnymi i finansowymi Unii, KTZ i państw członkowskich, z którymi są one powiązane. Dialog jest prowadzony w sposób elastyczny. Może mieć charakter formalny lub nieformalny, odbywa się na odpowiednim szczeblu lub w odpowiedniej formie, i jest prowadzony w ramach, o których mowa w art. 14.
3. Dialog umożliwia KTZ wzięcie pełnego udziału w realizacji stowarzyszenia.

4. Dialog koncentruje się między innymi na szczególnych zagadnieniach politycznych stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania lub mających ogólne znaczenie dla osiągnięcia celów stowarzyszenia.
5. Dialog z Grenlandią w szczególności stanowi podstawę szerokiej współpracy i dialogu w obszarach dotyczących m.in. energii elektrycznej, zmiany klimatu i środowiska, zasobów naturalnych, w tym surowców i stad ryb, transportu morskiego, badań naukowych i innowacji, a także arktycznego wymiaru tych kwestii.

Artykuł 14

Organy stowarzyszenia

1. Stowarzyszenie ustanawia następujące organy dialogu:
 - a) forum dialogu KTZ-UE („Forum KTZ-UE”), które zbiera się corocznie w składzie władz KTZ, przedstawiciele państw członkowskich i Komisji. Posłowie do Parlamentu Europejskiego, przedstawiciele EBI oraz przedstawiciele regionów najbardziej oddalonych są w stosownych wypadkach włączani w prace Forum KTZ–UE;
 - b) Komisja, KTZ i państwa członkowskie, z którymi są one powiązane, prowadzą regularne konsultacje trójstronne. Konsultacje te są organizowane co najmniej trzy razy do roku, z inicjatywy Komisji lub na wniosek KTZ i państw członkowskich, z którymi są one powiązane;
 - c) w porozumieniu KTZ, państw członkowskich, z którymi są one powiązane, oraz Komisji powołane zostają działające w charakterze doradczym grupy robocze w celu śledzenia postępów w realizacji celów stowarzyszenia, w formie stosownej do kwestii, którymi należy się zająć. Grupy robocze można zwoływać na żądanie Komisji, państwa członkowskiego lub KTZ. Grupy prowadzą dyskusje techniczne na tematy, które są przedmiotem szczególnego zainteresowania KTZ i państw członkowskich, z którymi są one powiązane, w uzupełnieniu prac podejmowanych przez Forum KTZ–UE lub w ramach konsultacji trójstronnych.
2. Forum KTZ–UE, trójstronnym konsultacjom i grupom roboczym przewodniczy Komisja. Komisja zapewnia również działanie ich sekretariatu.

CZĘŚĆ II

OBSZARY WSPÓŁPRACY NA RZECZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W RAMACH STOWARZYSZENIA

ROZDZIAŁ 1

KWESTIE ŚRODOWISKA, ZMIANA KLIMATU, OCEANY I ZMNIEJSZANIE RYZYKA ZWIĄZANEGO Z KLĘSKAMI ŻYWIOŁOWYMI

Artykuł 15

Zasady ogólne

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie środowiska, zmiany klimatu i zmniejszania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi może dotyczyć:

- a) wspierania KTZ w działaniach na rzecz określenia i wdrażania polityk, strategii, planów działania i środków;
- b) wspierania KTZ w działaniach na rzecz włączenia w sieci i inicjatywy regionalne;
- c) promowania zrównoważonego wykorzystania zasobów i efektywnego gospodarowania nimi, a także zachęcania do przerywania powiązania wzrostu gospodarczego z degradacją środowiska; oraz
- d) wspierania KTZ w działaniach w roli węzłów regionalnych i centrów doskonałości.

Artykuł 16

Zrównoważone zarządzanie i zachowanie różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie zrównoważonego zarządzania i zachowania różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych może dotyczyć:

- a) wspierania ustanawiania morskich i lądowych obszarów chronionych i skutecznego zarządzania nimi oraz ulepszanego zarządzania istniejącymi obszarami chronionymi;
- b) wspierania zrównoważonego gospodarowania zasobami morskimi i lądowymi, co przyczyni się do ochrony gatunków, siedlisk i funkcji ekosystemu poza obszarami chronionymi, w szczególności gatunków zagrożonych, podatnych na zagrożenia i rzadkich;
- c) wzmocnienia zachowania i zrównoważonego wykorzystania różnorodności biologicznej i ekosystemów środowiska morskiego i lądowego poprzez:
 - (i) rozwiązywanie szerszych problemów dotyczących ekosystemu w kontekście zmiany klimatu poprzez utrzymanie zdrowych i odpornych ekosystemów, wspieranie zielonej i błękitnej infrastruktury oraz podejścia do przystosowania się do zmiany klimatu i łagodzenia jej skutków opartego na ekosystemie, które często przynosi wiele korzyści;

- (ii) wzmocnienie zdolności w skali lokalnej, regionalnej lub międzynarodowej poprzez promowanie wymiany informacji, wiedzy i najlepszych praktyk między wszystkimi zainteresowanymi stronami, w tym władzami publicznymi, właścicielami gruntów, sektorem prywatnym, naukowcami i społeczeństwem obywatelskim;
 - (iii) wzmocnienie istniejących programów ochrony przyrody i związanych z nimi działań zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz obszarów chronionych;
 - (iv) rozbudowę bazy wiedzy i uzupełnienie luk w wiedzy, w tym oszacowanie wartości funkcji i usług ekosystemu;
- d) zachęcania i ułatwiania współpracy regionalnej w celu rozwiązania kwestii takich jak inwazyjne gatunki obce lub skutki zmiany klimatu;
 - e) opracowania mechanizmów lepszego mobilizowania zasobów, w tym płatności za usługi ekosystemowe.

Artykuł 17

Zrównoważona gospodarka leśna

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie zrównoważonej gospodarki leśnej może dotyczyć promowania ochrony lasów i zrównoważonego gospodarowania nimi, w tym ich roli w ochronie środowiska przed erozją, zwalczania pustoszczenia, zalesiania oraz kontroli wywozu drewna.

Artykuł 18

Zintegrowane zarządzanie strefą przybrzeżną

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie zintegrowanego zarządzania strefą przybrzeżną może dotyczyć:

- a) wspierania działań KTZ na rzecz skutecznego zrównoważonego zarządzania strefą morską i przybrzeżną polegającego na opracowywaniu strategicznego i zintegrowanego podejścia do planowania i zarządzania w odniesieniu do strefy morskiej i przybrzeżnej;
- b) połączenia działalności gospodarczej i społecznej w dziedzinach takich jak rybołówstwo i akwakultura, turystyka, transport morski i rolnictwo z potencjałem stref morskich i przybrzeżnych w zakresie energii ze źródeł odnawialnych oraz surowców, z uwzględnieniem skutków zmiany klimatu oraz działalności człowieka.

Artykuł 19

Oceany

1. W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie zarządzania oceanami może dotyczyć:
 - a) wzmocnienia dialogu w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania w tej dziedzinie;
 - b) promowania wiedzy o morzu i biotechnologii morskiej, energii oceanicznej i nadzoru morskiego, zarządzania strefą przybrzeżną i zarządzania opartego na ekosystemie;
 - c) promowania zintegrowanego podejścia na poziomie międzynarodowym;
 - d) aktywnego promowania dobrych rządów, najlepszych praktyk i odpowiedzialnego zarządzania rybołówstwem w ramach ochrony stad i zrównoważonego zarządzania nimi, w tym stadami będącymi przedmiotem wspólnego zainteresowania oraz stadami zarządzanymi przez regionalne organizacje do spraw zarządzania rybołówstwem;

- e) dialogu i współpracy dotyczących ochrony stad, w tym środków służących zwalczaniu nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów i skutecznego współdziałania z i w ramach regionalnych organizacji do spraw zarządzania rybołówstwem. Dialog i współpraca obejmują programy kontroli i nadzoru, zachęty i zobowiązania w celu bardziej skutecznego zarządzania rybołówstwem i środowiskiem przybrzeżnym w perspektywie długoterminowej.
- 2. W kontekście stowarzyszenia oraz przy równoczesnym zapewnieniu zgodności i komplementarności z obowiązującymi umowami o partnerstwie w sprawie połowów współpraca, o której mowa w ust. 1 lit. d) i e), opiera się na takich zasadach, jak:
 - a) zobowiązanie do odpowiedzialnego zarządzania rybołówstwem i odpowiedzialnych praktyk połowowych;
 - b) powstrzymanie się od środków lub działań, które są niezgodne z zasadami zrównoważonej eksploatacji zasobów rybołówstwa;
 - c) uwzględnianie istniejących lub ewentualnych przyszłych dwustronnych umów o partnerstwie w sprawie połowów między Unią a KTZ, Unia i KTZ dążą do regularnych wzajemnych konsultacji w zakresie ochrony żywych zasobów morza i zarządzania nimi oraz do wymiany informacji na temat bieżącego stanu zasobów na forum właściwych organów stowarzyszenia przewidzianych w art. 14.

Artykuł 20

Zrównoważona gospodarka wodna

- 1. W ramach stowarzyszenia Unia i KTZ mogą współpracować w dziedzinie zrównoważonej gospodarki wodnej za pomocą polityki wodnej i rozwoju instytucjonalnego, ochrony zasobów wodnych, zaopatrzenia w wodę na obszarach wiejskich i miejskich do użytku domowego, przemysłowego lub rolnego, składowania i dystrybucji zasobów wodnych i ścieków oraz zarządzania nimi.
- 2. W zakresie zaopatrzenia w wodę i warunków sanitarnych szczególną uwagę zwraca się na dostęp do wody pitnej i usług sanitarnych w obszarach zaniedbanych pod tym względem i w obszarach szczególnie narażonych na klęski żywiołowe, przyczyniający się bezpośrednio do rozwoju zasobów ludzkich poprzez poprawę stanu zdrowia i zwiększenie wydajności.
- 3. Współpraca w tych dziedzinach opiera się na zasadzie, że ciągła potrzeba rozszerzenia świadczenia podstawowych usług zaopatrzenia w wodę i usług sanitarnych na ludność zarówno miejską, jak i wiejską, musi być zaspokajana w sposób zrównoważony pod względem środowiskowym.

Artykuł 21

Gospodarowanie odpadami

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie gospodarki odpadami może dotyczyć promowania stosowania najlepszych praktyk w dziedzinie ochrony środowiska we wszystkich działaniach związanych z gospodarowaniem odpadami, w tym promowania zmniejszania ilości odpadów, recyklingu lub innych procesów odzysku, na przykład odzysku energii i unieszkodliwiania odpadów.

Artykuł 22

Energia

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie zrównoważonej energii może dotyczyć:

- a) produkcji i dystrybucji zrównoważonej energii oraz dostępu do niej, w szczególności rozwoju, promocji, wykorzystania i składowania zrównoważonej niskoemisyjnej energii ze źródeł odnawialnych;
- b) polityki i przepisów energetycznych, w szczególności opracowania polityki i przyjęcia przepisów zapewniających przystępne cenowo i zrównoważone ceny energii;
- c) efektywności energetycznej, w szczególności opracowania i wprowadzenia standardów w zakresie efektywności energetycznej oraz wdrażania działań na rzecz podnoszenia efektywności energetycznej w różnych sektorach (przemysłowym, handlowym, publicznym i gospodarstwach domowych), jak również towarzyszących działań edukacyjnych i uświadamiających;
- d) transportu, w szczególności rozwoju, promocji i wykorzystywania bardziej przyjaznych dla środowiska środków transportu publicznego i prywatnego, takich jak pojazdy hybrydowe, elektryczne lub napędzane wodorem, inicjatyw w zakresie wspólnych przejazdów samochodem (carpooling) i jazdy na rowerze;
- e) planowania i zabudowy przestrzeni miejskiej, w szczególności promocji i wprowadzania wysokich środowiskowych norm jakości i dobrej charakterystyki energetycznej w zakresie planowania i zabudowy przestrzeni miejskiej; oraz
- f) turystyki, w szczególności promowania samowystarczalnej pod względem energetycznym (opartej na energii ze źródeł odnawialnych) lub zielonej infrastruktury turystycznej.

Artykuł 23

Surowce

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie surowców, w tym metali ziem rzadkich, może dotyczyć promowania sektora surowców, który jest zrównoważony, jeżeli chodzi o wszystkie działania związane z górnictwem oraz który ma na celu:

- a) efektywne gospodarowanie zasobami;
- b) promowanie recyklingu;
- c) rozwój oraz wzmocnienie ochrony środowiska;
- d) przyjazne dla środowiska postępowanie z surowcami i ich wykorzystywanie;
- e) wzmacnianie zdolności, szkoleń, innowacji, badań naukowych i działań w zakresie przedsiębiorczości w odniesieniu do wykorzystania surowców i ich wydobycia na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

Artykuł 24

Zmiana klimatu

W ramach stowarzyszenia współpraca w zakresie zmiany klimatu ma na celu wspieranie inicjatyw KTZ na rzecz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do jej niekorzystnych skutków i może obejmować:

- a) przygotowanie dowodów; określenie najważniejszych zagrożeń i terytorialnych, regionalnych lub międzynarodowych działań, planów lub środków na rzecz przystosowania się do zmiany klimatu lub łagodzenia jej niekorzystnych skutków;
- b) wspomaganie wysiłków krajów partnerskich mających na celu wypełnienie ciężących na nich zobowiązań w zakresie zmiany klimatu zgodnie z porozumieniem klimatycznym z Paryża;

- c) włączenie kwestii przystosowania się do zmiany klimatu i łagodzenia jej skutków do polityk i strategii publicznych;
- d) opracowanie i identyfikację danych i wskaźników statystycznych jako podstawowych narzędzi do tworzenia polityki i jej wdrażania; oraz
- e) wspieranie udziału KTZ w regionalnym i międzynarodowym dialogu w celu ułatwiania współpracy, w tym wymiany wiedzy i doświadczeń.

Artykuł 25

Zmniejszanie ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie zmniejszania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi może dotyczyć:

- a) rozwoju lub doskonalenia systemów, w tym infrastruktury, służących zapobieganiu klęskom żywiołowym i gotowości na ich wystąpienie, w tym systemów przewidywania i wczesnego ostrzegania, w celu ograniczenia następstw klęsk żywiołowych;
- b) rozwoju szczegółowej wiedzy na temat narażenia na klęski i obecnych zdolności reagowania w KTZ oraz w regionach, w których są one położone;
- c) wzmocnienia istniejących środków zapobiegania klęskom żywiołowym i przygotowania na nie na poziomie lokalnym, krajowym i regionalnym;
- d) poprawy zdolności zainteresowanych podmiotów do reagowania, aby ich działania były bardziej skoordynowane, skuteczne i efektywne;
- e) udoskonalenia podnoszenia świadomości i informowania społeczeństwa w zakresie narażenia na zagrożenia, zapobiegania klęskom żywiołowym oraz gotowości i reagowania na nie, z należyтым uwzględnieniem szczególnych potrzeb osób niepełnosprawnych;
- f) wzmocnienia współpracy między kluczowymi podmiotami zaangażowanymi w ochronę ludności; oraz
- g) wspierania udziału KTZ w organach na szczeblu regionalnym, europejskim lub międzynarodowym w celu umożliwienia bardziej regularnej wymiany informacji i ściślejszej współpracy pomiędzy różnymi partnerami w przypadku klęski żywiołowej.

ROZDZIAŁ 2

DOSTĘPNOŚĆ

Artykuł 26

Ogólne cele

1. W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie dostępności ma na celu:
 - a) zapewnienie szerszego dostępu KTZ do globalnych sieci transportowych; oraz
 - b) zapewnienie szerszego dostępu KTZ do technologii i usług informacyjno-komunikacyjnych.
2. Współpraca w dziedzinach wspomnianych w ust. 1 może obejmować:
 - a) rozwój polityki i rozwój instytucjonalny;
 - b) transport drogowy, kolejowy, lotniczy, morski lub śródlądowy; oraz

- c) pojemność magazynową w portach morskich i lotniczych.

Artykuł 27

Transport morski

1. W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie transportu morskiego ma na celu rozwijanie i wspieranie racjonalnych pod względem kosztów i wydajnych usług transportu morskiego w KTZ i może dotyczyć:
 - a) wspierania efektywnych przewozów ładunków po realnych z ekonomicznego i handlowego punktu widzenia stawkach przewozowych;
 - b) ułatwiania większego udziału KTZ w międzynarodowych usługach żeglugi morskiej;
 - c) wspierania programów regionalnych;
 - d) wsparcia dla zaangażowania lokalnego sektora prywatnego w żeglugę morską; oraz
 - e) rozwoju infrastruktury.
2. Unia i KTZ wspierają bezpieczeństwo morskie i załóg oraz zapobieganie zanieczyszczeniom środowiska.
3. Unia oraz KTZ promują bezpieczeństwo i ochronę na morzu, ochronę środowiska morskiego, warunki życia i pracy na pokładzie zgodnie z odpowiednimi konwencjami międzynarodowymi oraz z unijnymi ramami prawnymi.

Artykuł 28

Transport lotniczy

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie transportu lotniczego może dotyczyć:

- a) reformy i modernizacji transportu lotniczego KTZ;
- b) wspierania prężności i konkurencyjności transportu lotniczego KTZ;
- c) ułatwiania inwestycji dokonywanych przez sektor prywatny i uczestnictwa tego sektora; oraz
- d) wspierania wymiany wiedzy oraz dobrych praktyk biznesowych.

Artykuł 29

Bezpieczeństwo i ochrona transportu lotniczego

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinach bezpieczeństwa i ochrony transportu lotniczego ma na celu wspieranie KTZ w ich wysiłkach na rzecz zapewnienia zgodności z odpowiednimi normami międzynarodowymi i unijnymi i może obejmować między innymi:

- a) wdrażanie unijnego systemu bezpieczeństwa lotniczego oraz norm międzynarodowych, w stosownych przypadkach;
- b) wdrażanie systemów ochrony portów lotniczych i wzmocnienie zdolności organów lotnictwa cywilnego do zarządzania wszystkimi aspektami bezpieczeństwa operacyjnego znajdującymi się pod ich kontrolą; oraz
- c) rozwój infrastruktury i zasobów ludzkich.

Artykuł 30

Usługi z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie usług z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) ma na celu pobudzenie w KTZ innowacji, wzrostu gospodarczego oraz poprawy codziennego życia obywateli i przedsiębiorstw, w tym promowanie dostępności dla osób niepełnosprawnych. Współpraca ta jest w szczególności ukierunkowana na zwiększenie zdolności regulacyjnej KTZ i może wspierać rozwój sieci i usług ICT poprzez następujące środki:

- a) stworzenie przewidywalnego otoczenia regulacyjnego dotrzymującego kroku rozwojowi technologicznemu, pobudzającego wzrost i innowacje oraz sprzyjającego konkurencji i ochronie konsumentów;
- b) dialog w zakresie różnych aspektów politycznych dotyczących promocji i monitorowania społeczeństwa informacyjnego;
- c) wymiana informacji w zakresie norm i interoperacyjności;
- d) promowanie współpracy w dziedzinie badań ICT oraz w dziedzinie infrastruktury badawczych opartych na ICT;
- e) rozwój usług i aplikacji w obszarach o dużym znaczeniu dla społeczeństwa.

ROZDZIAŁ 3

BADANIA NAUKOWE I INNOWACJE

Artykuł 31

Współpraca w dziedzinie badań naukowych i innowacji

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie badań naukowych i innowacji może obejmować naukę, energię elektryczną, zmianę klimatu, odporność na klęski żywiołowe, zasoby naturalne, w tym surowce, oraz zrównoważone wykorzystanie żywych zasobów.

Może obejmować również technologię, w tym technologie informacyjno-komunikacyjne, w celu przyczynienia się do zrównoważonego rozwoju KTZ oraz promowania ich roli jako węzłów regionalnych i centrów doskonałości, a także do konkurencyjności przemysłu w KTZ. W szczególności współpraca może dotyczyć:

- a) dialogu, koordynacji i tworzenia synergii między KTZ a unijnymi politykami i inicjatywami dotyczącymi nauki, technologii i innowacji;
- b) polityki i rozwoju instytucjonalnego w ramach KTZ oraz wspólnych działań na szczeblu lokalnym, krajowym lub regionalnym, w celu rozwoju nauki, technologii i innowacji i ich stosowania;
- c) współpracy między podmiotami prawnymi z KTZ, Unii, państw członkowskich i państw trzecich;
- d) uczestnictwa poszczególnych naukowców, instytucji badawczych i podmiotów prawnych z KTZ w europejskich programach ramowych w zakresie badań naukowych i innowacji oraz w Programie na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME), ustanawiając również połączenia z działaniami już wspieranymi w ramach tych programów w celu zapewnienia komplementarności działań; oraz
- e) szkolenia, mobilności międzynarodowej i wymiany naukowców z KTZ.

ROZDZIAŁ 4

MŁODZIEŻ, EDUKACJA, SZKOLENIA, ZDROWIE, ZATRUDNIENIE, ZABEZPIECZENIE SPOŁECZNE, BEZPIECZEŃSTWO ŻYWNOŚCI I BEZPIECZEŃSTWO ŻYWNOŚCIOWE

Artykuł 32

Młodzież

1. Unia zapewnia, by osoby fizyczne z KTZ, zgodnie z definicjami zawartymi w art. 50, mogły uczestniczyć w inicjatywach Unii dotyczących młodzieży na tych samych warunkach co obywatele państw członkowskich.
2. Stowarzyszenie ma na celu wzmocnienie więzi między młodymi ludźmi z KTZ i z Unii, między innymi poprzez promowanie mobilności edukacyjnej młodych ludzi z KTZ i przez promowanie wzajemnego zrozumienia między młodymi ludźmi.

Artykuł 33

Kształcenie i szkolenie

1. W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie kształcenia i szkolenia może obejmować:
 - a) zapewnianie wysokiej jakości edukacji włączającej na poziomie podstawowym, średnim i wyższym oraz w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego; oraz
 - b) wspieranie KTZ w opracowywaniu i wdrażaniu polityki edukacyjnej i polityki w zakresie szkolenia zawodowego.
2. Unia zapewnia, by osoby fizyczne z KTZ, zgodnie z definicjami zawartymi w art. 50, mogły uczestniczyć w inicjatywach Unii dotyczących kształcenia i szkolenia zawodowego na tych samych warunkach co obywatele państw członkowskich.
3. Unia zapewnia, by organy i instytucje edukacyjne z KTZ mogły uczestniczyć w inicjatywach unijnych dotyczących edukacji na tych samych warunkach co organy i instytucje edukacyjne i oferujące szkolenie zawodowe z państw członkowskich.

Artykuł 34

Zatrudnienie i polityka społeczna

1. Unia i KTZ utrzymują dialog w dziedzinie zatrudnienia i polityki społecznej w celu przyczynienia się do rozwoju gospodarczego i społecznego KTZ oraz promowania godnej pracy w KTZ oraz w regionach, w których są one położone. Taki dialog ma również na celu wspieranie wysiłków władz KTZ na rzecz opracowania polityki i ustawodawstwa w tym obszarze.
2. Dialog polega głównie na wymianie informacji i najlepszych praktyk dotyczących polityki i ustawodawstwa z zakresu zatrudnienia i polityki społecznej, które są przedmiotem wspólnego zainteresowania Unii i KTZ. W tym kontekście bierze się pod uwagę obszary takie jak rozwój umiejętności, ochrona socjalna, dialog społeczny, równość szans,

niedyskryminacja i dostępność dla osób niepełnosprawnych, bezpieczeństwo i higiena pracy oraz inne normy pracy.

Artykuł 35

Zdrowie publiczne, bezpieczeństwo żywności i bezpieczeństwo żywnościowe

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie zdrowia publicznego i bezpieczeństwa żywności ma na celu między innymi zmniejszenie obciążeń związanych z chorobami zakaźnymi i niezakaźnymi oraz w szczególności rozwinięcie, wzmocnienie, i utrzymanie zdolności KTZ do nadzoru epidemiologicznego, monitorowania, wczesnego ostrzegania, oceny ryzyka i reagowania na poważne transgraniczne zagrożenia zdrowia poprzez środki obejmujące między innymi:

- a) działania mające na celu poprawę gotowości i planowania reakcji na nadzwyczajne sytuacje zdrowotne, takie jak wystąpienia chorób zakaźnych, w tym poprzez wdrożenie Międzynarodowych przepisów zdrowotnych, zapewnienie interoperacyjności między służbą zdrowia a innymi sektorami oraz poprzez ciągłe świadczenie kluczowych usług i dostarczanie kluczowych produktów;
- b) budowanie zdolności poprzez wzmocnienie sieci kontaktów w dziedzinie zdrowia publicznego na szczeblu regionalnym, ułatwianie wymiany informacji pomiędzy ekspertami i promowanie odpowiednich szkoleń, w tym w dziedzinie bezpieczeństwa żywności;
- c) rozwój narzędzi i platform komunikacyjnych, w tym systemów wczesnego ostrzegania, jak również programów e-uczenia się dostosowanych do konkretnych potrzeb KTZ;
- d) działania mające na celu zapobieganie i ograniczanie przypadków epidemii chorób wywoływanych przez żywność oraz zajęcie się kwestiami bezpieczeństwa żywności i bezpieczeństwa żywnościowego;
- e) działania mające na celu ograniczenie obciążeń związanych z chorobami niezakaźnymi w ramach osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju.

ROZDZIAŁ 5

KULTURA I TURYSTYKA

Artykuł 36

Dialog i wymiana kulturalna

- 1. W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie dialogu i wymiany kulturalnej może dotyczyć:
 - a) autonomicznego rozwoju KTZ, będącego procesem, który koncentruje się na narodach i jest zakorzeniony w kulturze każdego z nich;
 - b) wspierania polityki i środków przyjętych przez właściwe władze KTZ w celu wzmocnienia ich zasobów ludzkich, podniesienia ich własnych zdolności twórczych i wspierania ich tożsamości kulturowej;
 - c) udziału ludności w procesie rozwoju;
 - d) zwiększania – poprzez dialog – wzajemnego zrozumienia i intensywniejszej wymiany informacji w kwestiach związanych z kulturą i przekazem audiowizualnym.

2. Poprzez współpracę Unia i KTZ dążą do pobudzenia wymiany kulturalnej między sobą poprzez:
 - a) współpracę między sektorem kultury i sektorem kreatywnym wszystkich partnerów;
 - b) promowanie obiegu dóbr kultury i produktów działalności twórczej oraz mobilności podmiotów działających w sektorze kultury i w sektorze kreatywnym;
 - c) współpracę polityczną w celu wspierania rozwoju polityki, innowacji, zdobywania publiczności i nowych modeli biznesowych.

Artykuł 37

Współpraca w sprawach audiowizualnych

1. W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie audiowizualnej ma na celu wzajemne promowanie produkcji audiowizualnych i może obejmować następujące działania:
 - a) współpracę i wymianę między branżami radiowo-telewizyjnymi;
 - b) zachęcanie do wymiany utworów audiowizualnych;
 - c) wymianę między właściwymi organami informacji i poglądów na temat polityki audiowizualnej i nadawczej oraz ram regulacyjnych;
 - d) zachęcanie do odwiedzania i uczestnictwa w międzynarodowych imprezach organizowanych na własnych terytoriach, jak również w państwach trzecich.
2. Powstałe w koprodukcji utwory audiowizualne są uprawnione do korzystania z wszelkich programów promocji lokalnych lub regionalnych treści kulturowych, ustanowionych w Unii, KTZ i państwach członkowskich, z którymi są one powiązane.

Artykuł 38

Przedstawienia artystyczne

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie przedstawień artystycznych może dotyczyć:

- a) ułatwiania intensywniejszych kontaktów pomiędzy osobami uczestniczącymi w przedstawieniach artystycznych, poprzez wymianę pracowników z branży i szkolenia, w tym uczestnictwo w przesłuchaniach, rozwój i propagowanie tworzenia sieci kontaktów;
- b) popierania wspólnych produkcji producentów z jednego lub kilku państw członkowskich Unii i jednego lub kilku KTZ; oraz
- c) zachęcania do opracowywania międzynarodowych norm technologicznych w dziedzinie teatru oraz używania znaków scenicznych, także za pośrednictwem odpowiednich organów normalizacyjnych.

Artykuł 39

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków historycznych

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego i zabytków historycznych ma na celu umożliwienie wymiany wiedzy i najlepszych praktyk poprzez:

- a) ułatwianie wymian ekspertów;
- b) współpracę w dziedzinie szkolenia zawodowego;
- c) podnoszenie świadomości na szczeblu lokalnym; oraz

- d) doradztwo w zakresie ochrony zabytków historycznych i obszarów chronionych oraz w zakresie ustawodawstwa i wdrażania środków dotyczących dziedzictwa, w szczególności jego integracji w życiu lokalnym.

Artykuł 40

Turystyka

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie turystyki może obejmować:

- a) środki mające na celu określenie, dostosowanie i rozwój polityki w zakresie turystyki zrównoważonej;
- b) środki i działania rozwijające i wspierające turystykę zrównoważoną;
- c) środki mające na celu zintegrowanie turystyki zrównoważonej z życiem społecznym, kulturalnym i gospodarczym obywateli KTZ.

ROZDZIAŁ 6

WALKA Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ ZORGANIZOWANĄ

Artykuł 41

Walka z przestępczością zorganizowaną, handlem ludźmi, niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych i ich seksualnym wykorzystywaniem, terroryzmem i korupcją

- 1. W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie przestępczości zorganizowanej może obejmować:
 - a) rozwój innowacyjnych i skutecznych środków współpracy policyjnej i sądowej, w tym współpracy z innymi zainteresowanymi stronami, takimi jak przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego, w zakresie zapobiegania i walki z przestępczością zorganizowaną, handlem ludźmi, niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych i ich seksualnym wykorzystywaniem, terroryzmem i korupcją; oraz
 - b) wsparcie w celu zwiększenia skuteczności polityk KTZ w zakresie zapobiegania i walki z przestępczością zorganizowaną, handlem ludźmi, niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych i ich seksualnym wykorzystywaniem, terroryzmem i korupcją, jak również produkcją, dystrybucją i przemytem wszystkich rodzajów środków odurzających i substancji psychotropowych, zapobiegania i ograniczania zażywania narkotyków i szkód spowodowanych narkotykami, biorąc pod uwagę prace przeprowadzone w tej dziedzinie przez organy międzynarodowe, między innymi poprzez:
 - (i) szkolenie i budowanie zdolności w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości zorganizowanej, w tym handlu ludźmi, niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych i ich seksualnego wykorzystywania, terroryzmu i korupcji;
 - (ii) zapobieganie, w tym szkolenia, edukację i promocję zdrowia, leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków, włącznie z projektami ponownej integracji osób uzależnionych od narkotyków ze środowiskiem społecznym i środowiskiem pracy;
 - (iii) rozwój skutecznych środków egzekwowania prawa;
 - (iv) pomoc techniczną, finansową i administracyjną na rzecz rozwoju skutecznej polityki i ustawodawstwa w zakresie handlu ludźmi, a w szczególności kampanii informacyjnych,

mechanizmów ukierunkowanej pomocy i systemów ochrony ofiar, z udziałem wszystkich zainteresowanych stron i społeczeństwa obywatelskiego;

(v) pomoc techniczną, finansową i administracyjną odnoszącą się do zapobiegania, leczenia i zmniejszania szkód związanych z używaniem narkotyków;

(vi) pomoc techniczną wspierającą opracowywanie ustawodawstwa i polityki zwalczania niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych i ich seksualnego wykorzystywania; oraz

(vii) pomoc techniczną oraz szkolenia na rzecz wspierania budowania zdolności i wspierania zgodności z międzynarodowymi standardami zwalczania korupcji, w szczególności ze standardami określonymi w Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko korupcji.

2. W ramach stowarzyszenia KTZ współpracują z Unią w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu zgodnie z art. 70.

CZEŚĆ III

HANDEL I WSPÓŁPRACA W ZAKRESIE HANDLU

TYTUŁ I PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 42

Cele szczegółowe

Ogólne cele handlu i współpracy związanej z handlem między Unią a KTZ to:

- a) promowanie rozwoju gospodarczego i społecznego KTZ przez ustanowienie ścisłych stosunków gospodarczych między nimi a Unią jako całością;
- b) stymulowanie skutecznej integracji KTZ z gospodarką regionalną i światową oraz rozwoju handlu towarami i usługami;
- c) wspieranie KTZ w tworzeniu korzystnego klimatu inwestycyjnego w celu wspierania rozwoju gospodarczego i społecznego KTZ;
- d) promowanie stabilności, integralności i przejrzystości globalnego systemu finansowego i dobrych rządów w dziedzinie opodatkowania;
- e) wspieranie procesu dywersyfikacji gospodarek KTZ;
- f) wspieranie zdolności KTZ do formułowania i wdrażania polityki koniecznej do rozwoju handlu towarami i usługami;
- g) wspieranie potencjału w zakresie wywozu i potencjału handlowego KTZ;
- h) w stosownych przypadkach wsparcie starań KTZ na rzecz dostosowania lokalnych przepisów do przepisów Unii lub uspołnienia tych przepisów;
- i) zapewnienie warunków dla ukierunkowanego dialogu i współpracy z Unią w dziedzinie handlu i kwestii związanych z handlem.

TYTUŁ II

UZGODNIENIA W ZAKRESIE HANDLU TOWARAMI I USŁUGAMI ORAZ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

ROZDZIAŁ 1

UZGODNIENIA W ZAKRESIE HANDLU TOWARAMI

Artykuł 43

Swobodny dostęp dla towarów pochodzących

1. Produkty pochodzące z KTZ są przywożone do Unii bez należności celnych przywozowych.
2. Definicja produktów pochodzących oraz odnoszące się do nich metody współpracy administracyjnej zostały określone w załączniku II.

Artykuł 44

Ograniczenia ilościowe oraz środki o skutku równoważnym

1. Unia nie stosuje w odniesieniu do przywozu produktów pochodzących z K TZ żadnych ograniczeń ilościowych ani środków o skutku równoważnym.
2. Ust. 1 nie wyklucza zakazów lub ograniczeń dotyczących przywozu, wywozu lub tranzytu towarów, jeżeli są one uzasadnione względami moralności publicznej lub porządku publicznego, ochrony zdrowia i życia ludzi, zwierząt i roślin, ochrony narodowych dóbr kultury posiadających wartość artystyczną, historyczną lub archeologiczną, zachowania wyczerpywalnych zasobów naturalnych, lub ochrony własności przemysłowej i handlowej.
3. Zakazy lub ograniczenia, o których mowa w akapicie pierwszym, w żadnym wypadku nie powinny stanowić arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji, lub ogólnego ukrytego ograniczenia w handlu.

Artykuł 45

Środki przyjęte przez K TZ

1. Władze K TZ mogą utrzymać lub wprowadzić w odniesieniu do przywozu produktów pochodzących z Unii należności celne lub ograniczenia ilościowe, jakie uznają za konieczne w świetle ich potrzeb w zakresie rozwoju.
2. W odniesieniu do obszarów objętych niniejszym rozdziałem K TZ stosują wobec Unii traktowanie nie mniej korzystne od najkorzystniejszego traktowania mającego zastosowanie do największych gospodarek handlowych, zgodnie z definicją w ust. 4.
3. Ust. 2 nie stanowi przeszkody dla K TZ w zapewnieniu niektórym innym K TZ lub innym krajom rozwijającym się bardziej korzystnego traktowania niż traktowanie przyznane Unii.
4. Do celów niniejszego tytułu „największa gospodarka handlowa” oznacza jakikolwiek kraj rozwinięty lub jakikolwiek kraj, którego udział w światowym wywozie towarów przekracza jeden procent, lub, bez uszczerbku dla ust. 3, jakąkolwiek grupę krajów działających indywidualnie, wspólnie lub w ramach umowy o integracji gospodarczej, której wspólny udział w światowym wywozie towarów przekracza 1,5 %. Do tego obliczenia wykorzystuje się najnowsze dostępne oficjalne dane WTO na temat wiodących eksporterów w światowym handlu towarami (z wyłączeniem handlu wewnątrzunijnego).
5. Władze K TZ przekazują Komisji taryfy celne i wykazy ograniczeń ilościowych, które stosują zgodnie z niniejszą decyzją. Władze K TZ przekazują również Komisji informację o późniejszych zmianach takich środków oraz terminie ich przyjęcia.

Artykuł 46

Niedyskryminacja

1. Unia nie stosuje dyskryminacji między K TZ, a K TZ nie stosuje dyskryminacji między państwami członkowskimi.
2. Zgodnie z art. 64 wdrażania przepisów szczegółowych niniejszej decyzji, a zwłaszcza art. 44 ust. 2 i art. 45, 48, 49, 51 oraz art. 58 ust. 3, nie uznaje się za dyskryminację.

Artykuł 47

Warunki przemieszczania odpadów

1. Przemieszczanie odpadów między państwami członkowskimi a KTZ podlega kontroli zgodnie z prawem międzynarodowym, w szczególności z konwencją bazylejską⁴², i prawem Unii. Unia wspiera ustanawianie i rozwój skutecznej współpracy międzynarodowej w tej dziedzinie w celu ochrony środowiska oraz zdrowia publicznego.
2. W odniesieniu do tych KTZ, które ze względu na swój status konstytucyjny nie są stroną konwencji bazylejskiej, ich odpowiednie władze przyspieszają przyjęcie niezbędnego ustawodawstwa krajowego i rozporządzeń administracyjnych w celu wykonania postanowień konwencji bazylejskiej w tych KTZ.
3. Państwa członkowskie, z którymi KTZ są powiązane, wspierają przyjęcie przez KTZ niezbędnego ustawodawstwa krajowego i rozporządzeń administracyjnych w celu wdrożenia odpowiedniego prawa Unii dotyczącego odpadów i przemieszczania odpadów.
4. KTZ i państwo członkowskie, z którym jest on powiązany, mogą stosować swoje własne procedury wywozu odpadów z KTZ do tego państwa członkowskiego. W takich przypadkach państwo członkowskie, z którym KTZ jest powiązany, powiadamia Komisję o odnośnym ustawodawstwie, a także o wszelkich późniejszych jego zmianach.

Artykuł 48

Tymczasowe zawieszenie preferencji

Jeżeli Komisja uznaje, że istnieją wystarczające podstawy, by zgłosić wątpliwości co do prawidłowego wdrażania niniejszej decyzji, rozpoczyna konsultacje z KTZ i państwem członkowskim, z którym KTZ ma szczególne relacje, w celu zapewnienia należytego wdrażania niniejszej decyzji. W przypadku gdy konsultacje nie prowadzą do znalezienia akceptowanego przez wszystkie strony sposobu wdrażania niniejszej decyzji, Unia może tymczasowo zawiesić preferencje danego KTZ zgodnie z załącznikiem III.

Artykuł 49

Środki ochronne i środki nadzoru

W celu zapewnienia właściwego wdrożenia niniejszej decyzji Unia może podejmować środki ochronne i środki nadzoru określone w załączniku IV.

ROZDZIAŁ 2

UZGODNIENIA W ZAKRESIE HANDLU USŁUGAMI ORAZ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Artykuł 50

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

⁴² Konwencja bazylejska o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych, podpisana dnia 22 marca 1989 r.

- a) „osoba fizyczna z KTZ” oznacza osobę mającą stałe miejsce pobytu w KTZ, która jest obywatelem państwa członkowskiego lub która posiada status prawny specyficzny dla KTZ. Definicja ta pozostaje bez uszczerbku dla praw przyznanych przez obywatelstwo Unii w rozumieniu TFUE;
- b) „osoba prawna z KTZ” oznacza osobę prawną z KTZ utworzoną zgodnie z przepisami obowiązującymi w danym KTZ i posiadającą swoją siedzibę statutową, zarząd lub główne miejsce prowadzenia działalności na terytorium danego KTZ. Jeżeli osoba prawna posiada wyłącznie swoją siedzibę statutową lub zarząd w KTZ, nie jest ona uważana za osobę prawną z KTZ, chyba że prowadzi działalność, która ma rzeczywiste i stałe powiązanie z gospodarką tego kraju lub terytorium;
- c) odnośne definicje określone w umowach o integracji gospodarczej, o których mowa w art. 51 ust. 1, mają zastosowanie do traktowania przyznanego między Unią a KTZ.

Artykuł 51

Najbardziej korzystne traktowanie

- 1. W odniesieniu do jakichkolwiek środków wpływających na handel usługami i przedsiębiorczość w działalności gospodarczej:
 - a) Unia przyznaje osobom fizycznym i prawnym z KTZ traktowanie nie mniej korzystne od najkorzystniejszego traktowania mającego zastosowanie wobec podobnych osób fizycznych i prawnych z państw trzecich, z którymi Unia zawiera lub zawarła umowę o integracji gospodarczej;
 - b) KTZ przyznaje osobom fizycznym i prawnym z Unii traktowanie nie mniej korzystne od najkorzystniejszego traktowania mającego zastosowanie wobec podobnych osób fizycznych i prawnych z największych gospodarek handlowych, z którymi zawarł umowę o integracji gospodarczej po 1 stycznia 2014 r.
- 2. Obowiązki przewidziane w ust. 1 niniejszego artykułu nie mają zastosowania do traktowania przyznanego:
 - a) w ramach rynku wewnętrznego lub umowy o integracji gospodarczej wymagających od stron znacznego zbliżenia ustawodawstwa w celu likwidacji niedyskryminacyjnych przeszkód w zakładaniu przedsiębiorstw i handlu usługami;
 - b) w ramach środków gwarantujących uznanie kwalifikacji lub licencji. Pozostaje to bez uszczerbku dla szczególnych środków KTZ na podstawie niniejszego artykułu;
 - c) na mocy jakiejkolwiek umowy lub jakiegokolwiek uzgodnienia, mających charakter międzynarodowy i odnoszących się całkowicie lub głównie do opodatkowania;
 - d) w ramach środków korzystających z objęcia klauzulą najwyższego uprzywilejowania, wskazanych zgodnie z art. II.2 GATS.
- 3. Żaden z przepisów niniejszej decyzji nie uniemożliwia Unii ani KTZ przyjmowania lub utrzymywania środków ze względów ostrożnościowych, w tym w celu:
 - a) ochrony inwestorów, deponentów, ubezpieczonych lub osób, którym przysługuje zobowiązanie powiernicze z tytułu umów z podmiotami świadczącymi usługi finansowe; lub
 - b) zapewnienia integralności i stabilności systemu finansowego strony.
- 4. Władze KTZ mogą, w związku z promowaniem lub wspieraniem lokalnego zatrudnienia, przyjąć przepisy na rzecz ich osób fizycznych i działań lokalnych. W takim przypadku władze

KTZ powiadamiają Komisję o przyjętych przepisach, aby mogła ona poinformować o nich państwa członkowskie.

TYTUŁ III OBSZARY ZWIĄZANE Z HANDELEM

ROZDZIAŁ 1

HANDEL I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Artykuł 52

Ogólne podejście

Celem współpracy w zakresie handlu i kwestii związanych z handlem w ramach stowarzyszenia jest przyczynianie się do zrównoważonego rozwoju w wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym. W tym kontekście krajowe przepisy ustawowe i wykonawcze KTZ dotyczące środowiska i zatrudnienia nie mogą zostać złagodzone w celu stymulowania handlu lub inwestycji.

Artykuł 53

Normy dotyczące środowiska i zmiany klimatu w kontekście handlu

1. Celem współpracy w zakresie handlu i kwestii związanych z handlem w ramach stowarzyszenia jest poprawa wzajemnego wsparcia między polityką i zobowiązaniami w dziedzinie handlu i w dziedzinie środowiska. W tych celach związana z handlem współpraca w ramach stowarzyszenia uwzględnia zasady międzynarodowego ładu środowiskowego oraz wielostronne umowy środowiskowe.
2. Współpraca związana z handlem ma na celu wspieranie ostatecznych celów Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC) oraz wdrażanie porozumienia paryskiego. Może ona również rozciągać się na współpracę w zakresie innych wielostronnych umów środowiskowych powiązanych z handlem, np. konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami.

Artykuł 54

Normy pracy w handlu

1. Stowarzyszenie ma na celu wspieranie handlu w taki sposób, aby sprzyjał on pełnemu i wydajnemu zatrudnieniu oraz godnej pracy dla wszystkich.
2. Uznane na szczeblu międzynarodowym podstawowe normy pracy, określone w odpowiednich konwencjach Międzynarodowej Organizacji Pracy, są przestrzegane i egzekwowane zarówno w sensie prawnym, jak i w praktyce. Wspomniane normy pracy obejmują w szczególności poszanowanie wolności zrzeszania się, prawo do rokowań zbiorowych, zniesienie wszystkich form pracy przymusowej lub obowiązkowej, eliminowanie najgorszych form pracy dzieci, najniższy wiek dopuszczenia do zatrudnienia i niedyskryminację w odniesieniu do zatrudnienia. KTZ zapewniają skuteczną inspekcję pracy, skuteczne środki bezpieczeństwa i higieny pracy, zgodne z odpowiednimi konwencjami MOP oraz godne warunki pracy dla wszystkich, jeżeli chodzi m.in. o płace i wynagrodzenia, godziny pracy i inne warunki pracy.

Artykuł 55

Zrównoważony handel produktami rybołówstwa

Stowarzyszenie może obejmować współpracę mającą na celu promowanie zrównoważonego zarządzania stadami, jak również zwalczanie nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów i związanego z nimi handlu. Współpraca w tej dziedzinie powinna mieć na celu:

- a) ułatwianie współpracy między KTZ a regionalnymi organizacjami ds. zarządzania rybołówstwem, w szczególności w odniesieniu do rozwoju i skutecznego wdrażania programów kontroli i inspekcji, zachęt i środków służących skutecznemu długoterminowemu zarządzaniu rybołówstwem oraz ekosystemami morskimi;
- b) wspieranie wdrożenia środków zmierzających do zwalczania nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów i związanego z nimi handlu w KTZ.

Artykuł 56

Zrównoważony handel drewnem

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie handlu drewnem ma na celu wspieranie handlu legalnie pozyskanym drewnem. Współpraca ta może obejmować dialog w kwestii środków regulacyjnych, jak również wymianę informacji na temat rynkowych lub dobrowolnych środków, takich jak certyfikacja lasów lub polityka ekologicznych zamówień publicznych.

Artykuł 57

Handel i zrównoważony rozwój

1. W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie handlu i zrównoważonego rozwoju może być realizowana poprzez:
 - a) ułatwianie i promowanie handlu i inwestycji w przyjazne dla środowiska towary i usługi, w tym poprzez opracowanie i wdrożenie lokalnych przepisów, oraz w towary, które przyczyniają się do poprawy warunków społecznych w KTZ;
 - b) ułatwianie usuwania przeszkód w handlu lub inwestycjach w odniesieniu do towarów i usług mających szczególne znaczenie w zakresie łagodzenia skutków zmiany klimatu, takich jak zrównoważone i odnawialne źródła energii, energooszczędne produkty i usługi, w tym poprzez przyjęcie ram politycznych sprzyjających wprowadzaniu najlepszych dostępnych technologii i poprzez promowanie norm odpowiadających na problemy środowiskowe i gospodarcze, jak również zminimalizowanie barier technicznych w handlu;
 - c) promowanie handlu towarami, które sprzyjają poprawie warunków społecznych i praktykom przyjaznym dla środowiska, w tym towarami, które są objęte dobrowolnymi systemami zapewniania zgodności ze zrównoważonym rozwojem takimi jak sprawiedliwy i etyczny handel, oznakowania ekologiczne i programy certyfikacji dla produktów opartych na zasobach naturalnych;
 - d) promowanie uznanych na szczeblu międzynarodowym zasad i wytycznych dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej i społecznej odpowiedzialności biznesu, zachęcanie przedsiębiorstw działających na terytorium KTZ do wprowadzenia ich w życie oraz wymienianie informacji i najlepszych praktyk.
2. Podczas planowania i wdrażania środków służących ochronie środowiska lub warunków pracy, które to środki mogą mieć wpływ na handel lub inwestycje, Unia i KTZ biorą pod uwagę dostępne informacje naukowe i techniczne oraz właściwe normy, wytyczne lub zalecenia międzynarodowe, włącznie z zasadą ostrożności.

3. Unia i KTZ opracowują, wprowadzają i w przejrzysty sposób wdrażają środki służące ochronie środowiska oraz warunków pracy w celu promowania handlu lub inwestycji.

ROZDZIAŁ 2

INNE KWESTIE ZWIĄZANE Z HANDELEM

Artykuł 58

Płatności bieżące i przepływy kapitału

1. Na jakiegokolwiek płatności w walucie wymienialnej na rachunku bieżącym bilansu płatniczego między rezydentami Unii i KTZ nie nakłada się żadnych ograniczeń.
2. Jeżeli chodzi o transakcje na rachunku obrotów bieżących w bilansie płatniczym, państwa członkowskie i władze KTZ zapewniają swobodny przepływ kapitału związanego z inwestycjami bezpośrednimi w spółkach utworzonych zgodnie z prawem przyjmującego państwa członkowskiego, kraju lub terytorium oraz zapewniają, by aktywa z takiej inwestycji i wszelkie zyski z niej wynikające mogły być realizowane i wywożone.
3. Unia i KTZ mają prawo do wprowadzania środków, o których mowa w art. 64, 65, 66, 75, 143, 144 i 215 TFUE, odpowiednio zgodnie z warunkami tam określonymi.
4. Władze KTZ, dane państwo członkowskie lub Unia informują się nawzajem niezwłocznie o wszelkich takich środkach i przedstawiają harmonogram ich zniesienia, tak szybko, jak to możliwe.

Artykuł 59

Polityka konkurencji

KTZ przyjmują lub utrzymują prawo konkurencji, które stosuje się do wszystkich przedsiębiorstw we wszystkich sektorach gospodarki i które – w skuteczny sposób – odnosi się do następujących praktyk:

1. poziomych i pionowych porozumień między przedsiębiorstwami, decyzji związków przedsiębiorstw i uzgodnionych praktyk, które mają na celu lub których skutkiem jest przeciwdziałanie, ograniczanie lub zakłócanie konkurencji;
2. nadużyć pozycji dominującej przez co najmniej jedno przedsiębiorstwo;
3. koncentracji przedsiębiorstw, które w znacznym stopniu zakłócałyby efektywną konkurencję, w szczególności w wyniku stworzenia lub wzmocnienia pozycji dominującej; oraz
4. pomocy przyznawanej z zasobów państwowych przez KTZ, która to pomoc zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji przez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom w zakresie, w jakim ma to niekorzystny wpływ na handel lub inwestycje.

Artykuł 60

Ochrona praw własności intelektualnej

1. Wystarczający i skuteczny poziom ochrony praw własności intelektualnej, obejmujący środki egzekwowania tych praw zapewnia się zgodnie z najwyższymi normami międzynarodowymi, w stosownych przypadkach, w celu zmniejszenia zakłóceń i przeszkód w handlu dwustronnym.

2. W ramach stowarzyszenia współpraca w tej dziedzinie może dotyczyć opracowania przepisów ustawowych i wykonawczych w zakresie ochrony i egzekwowania praw własności intelektualnej, zapobiegania nadużywaniu takich praw przez ich posiadaczy oraz naruszania tych praw przez konkurencję, a także wsparcia dla regionalnych organizacji własności intelektualnej zaangażowanych w egzekwowanie prawa i ochronę, włącznie ze szkoleniem personelu.

Artykuł 61

Barier techniczne w handlu

Stowarzyszenie może obejmować współpracę w dziedzinie regulacji technicznej towarów, normalizacji, oceny zgodności, akredytacji, nadzoru rynku i zapewniania jakości w celu usunięcia zbędnych barier technicznych w handlu między Unią a KTZ i zmniejszenia różnic w tych dziedzinach.

Artykuł 62

Polityka ochrony konsumentów, ochrona zdrowia konsumentów i handel

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie polityki ochrony konsumentów, ochrony zdrowia konsumentów i handlu może obejmować przygotowanie przepisów ustawowych i wykonawczych w dziedzinie polityki ochrony konsumentów i ochrony zdrowia konsumentów, w celu unikania niepotrzebnych barier handlowych.

Artykuł 63

Środki sanitarne i fitosanitarne

W ramach stowarzyszenia współpraca w dziedzinie środków sanitarnych i fitosanitarnych ma na celu:

- a) ułatwienie handlu między Unią a KTZ jako całością oraz między KTZ a państwami trzecimi, przy jednoczesnej ochronie zdrowia ludzi, zwierząt i roślin lub życia zgodnie z Porozumieniem WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych („porozumienie SPS w ramach WTO”);
- b) rozwiązywanie kwestii handlowych związanych ze środkami sanitarnymi i fitosanitarnymi;
- c) zapewnienie przejrzystości w kwestii środków sanitarnych i fitosanitarnych mających zastosowanie do handlu między Unią a KTZ;
- d) wspieranie harmonizacji środków z normami międzynarodowymi, zgodnie z porozumieniem SPS w ramach WTO;
- e) wspieranie skutecznego udziału KTZ w organizacjach ustanawiających międzynarodowe normy sanitarne i fitosanitarne;
- f) promowanie konsultacji z udziałem KTZ i europejskich instytutów i laboratoriów oraz wymiany między nimi;
- g) utworzenie i wzmocnienie potencjału technicznego KTZ do wprowadzania w życie i monitorowania środków sanitarnych i fitosanitarnych;
- h) wspieranie transferu technologii i szybkiej wymiany informacji w dziedzinie środków sanitarnych i fitosanitarnych.

Artykuł 64

Zakaz stosowania środków protekcyjnych

Przepisów rozdziału 1 i niniejszego rozdziału nie można stosować jako środka arbitralnej dyskryminacji lub ukrytych ograniczeń w handlu.

ROZDZIAŁ 3

KWESTIE PIENIĘŻNE I PODATKOWE

Artykuł 65

Klauzula wyłączenia podatkowego

1. Bez uszczerbku dla przepisów art. 66 klauzula najwyższego uprzywilejowania przyznana zgodnie z niniejszą decyzją nie ma zastosowania do korzyści podatkowych, jakich państwa członkowskie lub władze KTZ udzielają lub mogą udzielić w przyszłości na podstawie umów o unikaniu podwójnego opodatkowania lub innych systemów opodatkowania, bądź obowiązującego krajowego ustawodawstwa podatkowego.
2. Żaden z przepisów niniejszej decyzji nie jest interpretowany jako przeszkoda uniemożliwiająca przyjęcie i stosowanie jakiegokolwiek środka mającego na celu zapobieganie oszustwom podatkowym bądź unikaniu opodatkowania lub uchylaniu się od opodatkowania wynikających z dotyczących podatków postanowień umów o unikaniu podwójnego opodatkowywania lub innych systemów opodatkowania lub krajowego ustawodawstwa podatkowego.
3. Żaden z przepisów niniejszej decyzji nie jest interpretowany jako przeszkoda uniemożliwiająca właściwym organom, przy stosowaniu odpowiednich przepisów własnego ustawodawstwa podatkowego, różnicowane traktowanie podatników znajdujących się w odmiennej sytuacji, zwłaszcza pod względem ich miejsca zamieszkania lub miejsca, w którym inwestują oni swój kapitał.

Artykuł 66

Ustalenia podatkowe i celne dotyczące zamówień finansowanych przez Unię

1. KTZ stosując do zamówień finansowanych przez Unię ustalenia podatkowe i celne nie mniej korzystne niż stosowane przez nie w odniesieniu do państwa członkowskiego, z którym dany KTZ jest powiązany lub do państw, które objęto klauzulą najwyższego uprzywilejowania, lub do międzynarodowych organizacji ds. rozwoju, z którymi utrzymują one stosunki, w zależności od tego, które jest najbardziej korzystne.
2. Bez uszczerbku dla ust. 1, do zamówień finansowanych przez Unię stosuje się następujące ustalenia:
 - a) w KTZ będącym beneficjentem zamówienie nie podlega opłatom skarbowym lub rejestracyjnym, albo opłatom fiskalnym o skutku równoważnym, niezależnie od tego czy opłaty takie już istnieją czy też zostaną ustanowione w przyszłości; zamówienia takie rejestruje się jednak zgodnie z prawem obowiązującym w KTZ, zaś opłata odnosząca się do wykonanej usługi może zostać za nią pobrana;

- b) zyski lub dochody wynikające z wykonania zamówienia podlegają opodatkowaniu zgodnie z wewnętrznymi ustaleniami fiskalnymi KTZ będącego beneficjentem, pod warunkiem że osoby fizyczne lub prawne osiągające taki zysk lub dochód mają swoją stałą siedzibę w tym KTZ lub że wykonanie zamówienia trwa więcej niż sześć miesięcy;
 - c) przedsiębiorstwa, które muszą dokonywać przywozu sprzętu w celu wykonania zamówień na roboty budowlane – jeżeli złożą wniosek – korzystają z systemu odprawy czasowej, jak przewidziano w ustawodawstwie KTZ będącego beneficjentem w odniesieniu do tego sprzętu;
 - d) profesjonalny sprzęt niezbędny do wykonywania obowiązków określonych w zamówieniu na usługi podlega odprawie czasowej w KTZ będącym beneficjentem i nie podlega opłatom fiskalnym, należnościom przywozowym, celnym i innym opłatom o skutku równoważnym, w przypadku gdy te cła i opłaty nie stanowią wynagrodzenia za wykonane usługi;
 - e) przywóz w ramach zamówienia na dostawy jest zwolniony w KTZ będącym beneficjentem z należności celnych, należności celnych przywozowych, podatków lub opłat fiskalnych o skutku równoważnym. Zamówienie na dostawy pochodzące z danego KTZ jest wykonywane na podstawie ceny *ex-works* dostaw, do której może zostać dodana wartość wewnętrznych opłat fiskalnych, jakie mogą mieć zastosowanie do tych dostaw w KTZ;
 - f) paliwa, smary i spoiwa węglowodorowe oraz wszystkie materiały używane przy wykonywaniu zamówień na roboty budowlane uważa się za zakupione na rynku lokalnym i podlegają one zasadom fiskalnym mającym zastosowanie w ramach ustawodawstwa obowiązującego w KTZ będącym beneficjentem;
 - g) rzeczy osobistego użytku i majątek ruchomy gospodarstwa domowego przywiezione przez osoby fizyczne, inne niż pracowników miejscowych, zaangażowane w wykonywanie zadań określonych w zamówieniu na usługi oraz przez członków ich rodzin, są zwolnione z należności celnych, należności celnych przywozowych, podatków lub innych opłat fiskalnych o skutku równoważnym, w granicach ustawodawstwa obowiązującego w KTZ będących beneficjentem.
3. Wszystkie kwestie dotyczące zamówień nieobjęte ust. 1 i 2 podlegają przepisom ustawodawstwa obowiązującego w danym KTZ.

ROZDZIAŁ 4

ROZWÓJ POTENCJAŁU HANDLOWEGO

Artykuł 67

Ogólne podejście

W celu zapewnienia KTZ maksymalnych korzyści z przepisów niniejszej decyzji i uczestnictwa na najlepszych możliwych warunkach w unijnym rynku wewnętrznym, jak i rynku regionalnym, lokalnym i międzynarodowym, stowarzyszenie ma na celu przyczynianie się do rozwoju potencjału handlowego KTZ poprzez:

- a) zwiększanie konkurencyjności KTZ, ich samowystarczalności i prężności gospodarczej, poprzez zróżnicowanie zakresu i zwiększenie wartości i wielkości handlu KTZ towarami i usługami oraz przez wzmocnienie zdolności KTZ do przyciągnięcia inwestycji prywatnych w różne sektory działalności gospodarczej;

- b) poprawę współpracy w zakresie handlu towarami, usługami oraz zakładania przedsiębiorstw między KTZ oraz krajami sąsiadującymi.

Artykuł 68

Dialog na temat handlu, współpraca i budowanie zdolności

W ramach stowarzyszenia dialog w zakresie handlu, współpraca oraz budowanie zdolności mogą obejmować:

- a) wzmocnienie zdolności KTZ do opracowywania i wdrażania polityk niezbędnych do rozwoju handlu towarami i usługami;
- b) wspieranie wysiłków KTZ mających na celu wprowadzenie w życie odpowiednich ram prawnych, regulacyjnych i instytucjonalnych, jak również niezbędnych procedur administracyjnych;
- c) wspieranie rozwoju sektora prywatnego, w szczególności MŚP;
- d) ułatwianie rozwoju rynku oraz produktów, w tym poprawy jakości produktów;
- e) przyczynianie się do rozwoju zasobów ludzkich i umiejętności zawodowych istotnych dla handlu towarami i usługami;
- f) zwiększanie zdolności pośredników handlowych do świadczenia przedsiębiorstwom z KTZ usług związanych z ich działalnością eksportową, takich jak badania rynkowe;
- g) przyczynianie się do stworzenia klimatu biznesowego sprzyjającego inwestycjom.

ROZDZIAŁ 5

WSPÓŁPRACA W OBSZARZE USŁUG FINANSOWYCH I KWESTII PODATKOWYCH

Artykuł 69

Współpraca w zakresie międzynarodowych usług finansowych

W celu promowania stabilności, integralności i przejrzystości światowego systemu finansowego, stowarzyszenie może obejmować współpracę w zakresie międzynarodowych usług finansowych. Współpraca ta może dotyczyć:

- a) ustanowienia skutecznej i odpowiedniej ochrony inwestorów i innych odbiorców usług finansowych;
- b) zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu oraz zwalczania tych zjawisk;
- c) promowania współpracy między różnymi podmiotami systemu finansowego, w tym organami regulacyjnymi i nadzorczymi;
- d) ustanowienia niezależnych i skutecznych mechanizmów nadzoru nad usługami finansowymi.

Artykuł 70

Normy międzynarodowe w zakresie usług finansowych

Unia oraz KTZ dokładają wszelkich starań, aby zapewnić wdrażanie i stosowanie na swoim terytorium ustalonych na szczeblu międzynarodowym norm dotyczących regulacji sektora usług finansowych

i nadzoru nad tym sektorem oraz przeciwdziałania unikaniu zobowiązań podatkowych i uchylaniu się od opodatkowania. Takie normy międzynarodowe to m.in. „Podstawowe zasady efektywnego nadzoru bankowego” komitetu bazylejskiego, „Podstawowe zasady ubezpieczeń” Międzynarodowego Stowarzyszenia Organów Nadzoru Ubezpieczeniowego, „Cele i zasady regulacji papierów wartościowych” Międzynarodowej Organizacji Komisji Papierów Wartościowych, „Umowa o wymianie informacji w sprawach podatkowych” OECD, „Deklaracja w sprawie przejrzystości i wymiany informacji w sprawach podatkowych” przyjęta w ramach G-20, „Kluczowe atrybuty skutecznych systemów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji instytucji finansowych” Rady Stabilności Finansowej.

KTZ przyjmują lub utrzymują ramy prawne umożliwiające przeciwdziałanie wykorzystywaniu ich systemów finansowych do prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, uwzględniając w szczególności instrumenty organów międzynarodowych działających w tej dziedzinie, takie jak „Międzynarodowe standardy w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu oraz proliferacji – rekomendacje FATF” opracowane przez Grupę Specjalną ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy.

Jeżeli Komisja Europejska wydaje decyzje upoważniające państwo członkowskie do zawarcia z danym KTZ umowy w sprawie transferu środków pieniężnych pomiędzy tym KTZ a państwem członkowskim, z którym jest on powiązany, ten transfer traktuje się jak transfer środków pieniężnych w obrębie Unii na mocy rozporządzenia w sprawie transferów środków pieniężnych (UE) 2015/847, a KTZ ten stosuje się do przepisów tego rozporządzenia.

Niniejszy artykuł pozostaje bez uszczerbku dla art. 155 rozporządzenia finansowego.

Artykuł 71

Współpraca w zakresie kwestii podatkowych

Unia i KTZ uznają zasady dobrego zarządzania w kwestiach podatkowych, w tym globalne standardy dotyczące przejrzystości, wymiany informacji i uczciwego opodatkowania, oraz minimalne standardy przeciwdziałania erozji bazy podatkowej i przenoszeniu zysków (BEPS), a także zobowiązują się do skutecznego wdrażania tych zasad i standardów. Będą oni promowali dobre zarządzanie w kwestiach podatkowych, usprawniali współpracę międzynarodową w kwestiach podatkowych i ułatwiali pobór dochodów podatkowych.

CZEŚĆ IV

WSPÓŁPRACA FINANSOWA

ROZDZIAŁ 1

ZASADY

Artykuł 72

Środki finansowe

Unia przyczynia się do osiągnięcia ogólnych celów stowarzyszenia poprzez zapewnienie:

- a) odpowiednich środków finansowych i odpowiedniej pomocy technicznej w celu wzmocnienia zdolności KTZ do opracowywania i realizacji ram strategicznych i regulacyjnych;
- b) długoterminowego finansowania w celu wspierania wzrostu sektora prywatnego;
- c) w stosownych przypadkach inne unijne programy mogą przyczyniać się do działań ustanowionych na podstawie niniejszej decyzji, pod warunkiem że wkład z obu programów nie pokrywa tych samych kosztów. Niniejsza decyzja może również wnieść wkład we wdrażanie środków ustanowionych na podstawie innych programów unijnych, pod warunkiem że wkład z obu programów nie pokrywa tych samych kosztów. W takich przypadkach w programie prac obejmującym te działania określa się, który zestaw przepisów ma zastosowanie.

Artykuł 73

Budżet

- 1. Pula środków finansowych na realizację programu na okres 2021–2027 wynosi 500 000 000 EUR w cenach bieżących.
- 2. Szacunkowy podział kwoty, o której mowa w ust. 1, określono szczegółowo w załączniku I.
- 3. Kwota, o której mowa w ust. 1, pozostaje bez uszczerbku dla stosowania przepisów dotyczących elastyczności określonych w rozporządzeniu [rozporządzenie w sprawie nowych wieloletnich ram finansowych], [rozporządzeniu (UE) nr [...]] oraz w rozporządzeniu finansowym.

Artykuł 74

Definicje

Do celów niniejszej części stosuje się następujące definicje:

- a) „pomoc podlegająca programowaniu” oznacza bezzwrotną pomoc przyznawaną KTZ w celu sfinansowania terytorialnych, regionalnych i wewnątrzregionalnych strategii i priorytetów ustanowionych w dokumentach programowych;
- b) „programowanie” oznacza proces organizacji, podejmowania decyzji i przydziału orientacyjnych środków finansowych, mających na celu realizację, w perspektywie

wieloletniej, w obszarze, o którym mowa w części II niniejszej decyzji, działań na rzecz osiągnięcia celów stowarzyszenia w zakresie zrównoważonego rozwoju KTZ;

- c) „dokument programowy” oznacza dokument, który określa strategię KTZ, priorytety i uzgodnienia oraz objaśnia cele i zadania KTZ w zakresie zrównoważonego rozwoju w skuteczny i wydajny sposób, aby zrealizować cele stowarzyszenia;
- d) „plany rozwoju” oznaczają spójny zestaw działań określonych i finansowanych wyłącznie przez KTZ w ramach ich wewnętrznych polityk i strategii rozwoju, a także polityk uzgodnionych między KTZ i państwem członkowskim, z którym dany KTZ jest powiązany.
- e) „przydział terytorialny” oznacza kwotę przyznaną poszczególnym KTZ na pomoc podlegającą programowaniu w celu finansowania terytorialnych strategii i priorytetów określonych w dokumentach programowych;
- f) „przydział regionalny” oznacza kwotę przyznaną na pomoc podlegającą programowaniu w celu finansowania regionalnych strategii współpracy lub priorytetów wspólnych dla kilku KTZ i określonych w dokumentach programowych;
- g) „przydział wewnątrzregionalny” oznacza kwotę – w ramach przydziału regionalnego – przyznaną na pomoc podlegającą programowaniu w celu finansowania wewnątrzregionalnych strategii współpracy i priorytetów obejmujących co najmniej jeden KTZ i co najmniej jeden region najbardziej oddalony, o którym mowa w art. 349 TFUE, co najmniej jedno państwo AKP lub co najmniej jedno państwo lub terytorium nienależące do grupy AKP.

Artykuł 75

Zasady współpracy finansowej

- 1. Pomoc finansowa Unii opiera się na zasadach partnerstwa, poczucia odpowiedzialności, dostosowania do systemów terytorialnych, komplementarności i pomocniczości.
- 2. Działania finansowane w ramach niniejszej decyzji mogą przybrać formę pomocy podlegającej lub niepodlegającej programowaniu.
- 3. Pomoc finansowa Unii:
 - a) jest udzielana z należyтым uwzględnieniem geograficznych, społecznych i kulturowych cech KTZ, a także ich szczególnego potencjału;
 - b) zapewnia regularny i przewidywalny przepływ zasobów;
 - c) jest elastyczna i dostosowana do sytuacji poszczególnych KTZ; oraz
 - d) jest prowadzona w całkowitej zgodności z odpowiednimi uprawnieniami instytucjonalnymi, prawnymi i finansowymi każdego z partnerów.
- 4. Władze danego KTZ odpowiadają za wykonanie operacji bez uszczerbku dla uprawnień Komisji w zakresie zapewnienia należytego zarządzania finansami przy wykorzystywaniu środków unijnych.

ROZDZIAŁ 2

PRZEPISY SZCZEGÓŁOWE DOTYCZĄCE WSPÓŁPRACY FINANSOWEJ

Artykuł 76

Przedmiot i zakres stosowania

W ramach strategii i priorytetów ustalonych przez dany KTZ na poziomie lokalnym lub regionalnym wsparcie finansowe może zostać przyznane na następujące działania:

- a) polityki i reformy sektorowe oraz spójne z nimi projekty;
- b) rozwój instytucjonalny, budowanie zdolności oraz integrację aspektów środowiskowych;
- c) pomoc techniczną.

Artykuł 77

Budowanie zdolności

- 1. Pomoc finansowa może przyczynić się m.in. do wspierania KTZ w budowaniu potencjału niezbędnego do zdefiniowania, wdrożenia i monitorowania terytorialnych lub regionalnych strategii i działań służących osiągnięciu ogólnych celów w obszarach współpracy, o których mowa w części II i III.
- 2. Unia wspiera wysiłki KTZ na rzecz opracowywania wiarygodnych danych statystycznych dotyczących tych obszarów.
- 3. Unia może wspierać KTZ w ich wysiłkach na rzecz poprawy porównywalności ich wskaźników makroekonomicznych.

Artykuł 78

Pomoc techniczna

- 1. Z inicjatywy Komisji unijne finansowanie może obejmować wydatki pomocnicze na wdrożenie decyzji i realizację jej celów, w tym na wsparcie administracyjne związane z przygotowaniem, działaniami następczymi, monitorowaniem, kontrolą oraz działaniami w zakresie audytu i oceny niezbędnymi do wdrożenia, a także wydatki na centrale i delegatury Unii na wsparcie administracyjne potrzebne dla programu oraz do zarządzania operacjami finansowanymi w ramach niniejszej decyzji, w tym działalnością informacyjną i komunikacyjną oraz systemami informatycznymi dla przedsiębiorstw.
- 2. Z inicjatywy KTZ można finansować środki w zakresie badań lub pomocy technicznej w odniesieniu do wykonywania czynności przewidzianych w dokumentach programowych. Komisja może zdecydować o finansowaniu takich działań z pomocy podlegającej programowaniu lub z puli środków finansowych zarezerwowanych dla środków współpracy technicznej.

ROZDZIAŁ 3

REALIZACJA WSPÓŁPRACY FINANSOWEJ

Artykuł 79 **Zasady ogólne**

O ile w niniejszej decyzji nie określono inaczej, pomoc finansową Unii wdraża się zgodnie z celami i zasadami niniejszej decyzji, rozporządzeniem finansowym oraz [rozporządzeniem ISWMR], w szczególności z tytułem II rozdział I z wyjątkiem art. 13, art. 14 ust. 1 i 4 i art. 15, rozdział III z wyjątkiem art. 21 ust. 1, art. 21 ust. 2 lit. a) i b) i art. 21 ust. 3, oraz rozdział V z wyjątkiem art. 31 ust. 1, 4, 6, 9 i art. 32 ust. 3. Procedury określonej w art. 80 niniejszej decyzji nie stosuje się w przypadkach, o których mowa w art. 21 ust. 2 lit. c) [rozporządzenia ISWMR].

Artykuł 80

Przyjmowanie wieloletnich programów indykatywnych, planów działania i środków

Komisja przyjmuje, na podstawie niniejszej decyzji, w formie „jednolitych dokumentów programowych”, wieloletnie programy indykatywne, o których mowa w art. 12 [rozporządzenia ISWMR], wraz z odpowiadającymi planami działania i środkami, o których mowa w art. 19 [rozporządzenia ISWMR], zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 88 ust. 5 niniejszej decyzji. Tę procedurę stosuje się również w przypadku przeglądów, o których mowa w art. 14 ust. 3 [rozporządzenia ISWMR], w wyniku których wprowadza się istotne zmiany w treści wieloletniego programu indykatywnego.

W przypadku Grenlandii plany działania oraz środki, o których mowa w art. 19 [rozporządzenia ISWMR], mogą być przyjmowane oddzielnie od wieloletnich programów indykatywnych.

Artykuł 81

Kwalifikowalność do objęcia finansowaniem terytorialnym

1. Władze publiczne KTZ kwalifikują się do wsparcia finansowego przewidzianego w niniejszej decyzji.
2. Z zastrzeżeniem zgody władz odnośnego KTZ, następujące podmioty lub organy kwalifikują się również do wsparcia finansowego przewidzianego w niniejszej decyzji:
 - a) lokalne, krajowe lub regionalne publiczne lub półpubliczne agencje, służby lub władze lokalne KTZ, w szczególności ich instytucje finansowe i banki rozwoju;
 - b) spółki i przedsiębiorstwa z KTZ oraz z grup regionalnych;
 - c) spółki i przedsiębiorstwa z państw członkowskich, przy wniesieniu ich własnego wkładu, aby umożliwić im realizację projektów produkcyjnych na terytorium KTZ;
 - d) instytucje pośrednictwa finansowego z KTZ lub Unii promujące i finansujące inwestycje prywatne w KTZ; oraz
 - e) podmioty współpracy zdecentralizowanej i inne podmioty pozarządowe z KTZ i z Unii w celu umożliwienia im podjęcia się realizacji projektów i programów gospodarczych, kulturalnych, społecznych i edukacyjnych w KTZ w ramach współpracy zdecentralizowanej, o której mowa w art. 12 niniejszej decyzji.

Kwalifikowalność do objęcia finansowaniem regionalnym

1. Przydziały regionalne mogą być wykorzystywane na działania prowadzone na rzecz i z udziałem następujących podmiotów:
 - a) co najmniej dwóch KTZ, niezależnie od ich położenia;
 - b) KTZ i Unii jako całości;
 - c) co najmniej dwóch KTZ, niezależnie od ich położenia, oraz co najmniej jednego z następujących podmiotów:
 - (i) co najmniej jednego spośród regionów najbardziej oddalonych, o których mowa w art. 349 TFUE;
 - (ii) co najmniej jednego państwa AKP lub co najmniej jednego państwa lub terytorium nienależącego do grupy AKP;
 - (iii) co najmniej jednego ugrupowania regionalnego, którego członkami są KTZ;
 - (v) co najmniej jednego podmiotu, organu lub innego rodzaju jednostki z co najmniej jednego KTZ należącego do EUWT zgodnie z art. 8 niniejszej decyzji, z co najmniej jednego regionu najbardziej oddalonego i z co najmniej jednego sąsiadującego państwa AKP lub państwa lub terytorium nienależącego do grupy AKP.
2. W ramach przydziału regionalnego, o którym mowa w art. 74, można wykorzystywać przydział wewnątrzregionalny na działania prowadzone na rzecz i z udziałem następujących podmiotów:
 - a) co najmniej jednego KTZ i co najmniej jednego spośród regionów najbardziej oddalonych, o których mowa w art. 349 TFUE;
 - b) co najmniej jednego KTZ i co najmniej jednego państwa sąsiadującego AKP lub państwa lub terytorium nienależącego do grupy AKP;
 - c) co najmniej jednego KTZ, co najmniej jednego regionu najbardziej oddalonego i co najmniej jednego państwa AKP lub państwa lub terytorium nienależącego do grupy AKP;
 - d) co najmniej dwóch ugrupowań regionalnych, których członkami są KTZ;
 - e) co najmniej jednego podmiotu, organu lub innego rodzaju jednostki z co najmniej jednego KTZ należącego do EUWT zgodnie z art. 8 niniejszej decyzji, z co najmniej jednego regionu najbardziej oddalonego i z co najmniej jednego sąsiadującego państwa AKP lub państwa lub terytorium nienależącego do grupy AKP.
3. Środki finansowe umożliwiające udział państw AKP, regionów najbardziej oddalonych oraz innych krajów i terytoriów w regionalnych programach współpracy KTZ mają charakter uzupełniający w stosunku do środków przydzielonych KTZ na mocy niniejszej decyzji.
4. Udział państw AKP, regionów najbardziej oddalonych oraz innych krajów w programach ustanowionych zgodnie z niniejszą decyzją przewiduje się jedynie w zakresie, w jakim:
 - a) równoważne przepisy istnieją w ramach odpowiednich programów Unii lub odpowiednich programów finansowania państw trzecich i terytoriów nieobjętych programami Unii; oraz
 - b) zachowana jest zasada proporcjonalności.

Artykuł 83

Kwalifikowalność do objęcia innymi programami unijnymi

1. Osoby fizyczne z KTZ, zgodnie z definicją w art. 50, oraz – w stosownych przypadkach – odpowiednie publiczne lub prywatne organy i instytucje w danym KTZ kwalifikują się do udziału w programach unijnych oraz do objęcia finansowaniem w ramach tych programów pod warunkiem przestrzegania zasad i założeń tych programów oraz możliwych uzgodnień mających zastosowanie do państwa członkowskiego, z którym dany KTZ jest powiązany.
2. KTZ kwalifikują się również do objęcia wsparciem w ramach unijnych programów i instrumentów na rzecz współpracy z innymi krajami, takich jak [rozporządzenie ISWMR], pod warunkiem przestrzegania zasad, celów i uzgodnień tych programów.
3. KTZ co roku, począwszy od 2022 r., przedstawia Komisji sprawozdanie na temat udziału w programach unijnych.

Artykuł 84

Sprawozdawczość

Komisja bada postępy we wdrażaniu pomocy finansowej świadczonej KTZ na podstawie niniejszej decyzji oraz – począwszy od 2022 r. – co roku przedstawia Radzie sprawozdanie na temat wdrożenia i rezultatów tej współpracy finansowej. Sprawozdanie to przekazywane jest Parlamentowi Europejskiemu, Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu oraz Komitetowi Regionów.

Artykuł 85

Kontrola finansowa

1. KTZ ponoszą główną odpowiedzialność za nadzór finansowy nad środkami unijnymi. W stosownych przypadkach jest on prowadzony w koordynacji z państwem członkowskim, z którym dany KTZ jest powiązany, zgodnie z ustawodawstwem krajowym.
2. Komisja odpowiada za:
 - a) zapewnienie istnienia i prawidłowego działania systemów zarządzania i kontroli w odnośnym KTZ, aby zagwarantować prawidłowe i skuteczne wykorzystywanie unijnych środków; oraz
 - b) wysłanie, w przypadku nieprawidłowości, zaleceń lub wniosków o środki naprawcze w celu wyeliminowania tych nieprawidłowości i usunięcia wszystkich stwierdzonych uchybień w zarządzaniu.
3. Komisja, KTZ i, w stosownych przypadkach, państwo członkowskie, z którym są one powiązane, współpracują na podstawie uzgodnień administracyjnych w ramach organizowanych raz lub dwa razy do roku spotkań w celu koordynacji programów, metodyk i wdrażania kontroli.
4. W odniesieniu do korekt finansowych:
 - a) odnośny KTZ jest w pierwszej kolejności odpowiedzialny za wykrywanie i korygowanie nieprawidłowości finansowych;
 - b) jednak w przypadku uchybień ze strony odnośnego KTZ – jeżeli KTZ nie zaradzi zaistniałej sytuacji, a próby polubownego załatwienia sprawy nie przynoszą efektu – Komisja podejmuje działania zmierzające do zmniejszenia lub wycofania salda ogólnej sumy przyznanych środków zgodnie z decyzją o finansowaniu dokumentu programowego.

CZĘŚĆ V

PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 86

Przekazanie uprawnień Komisji

Komisja jest uprawniona do przyjęcia aktów delegowanych zgodnie z art. 87 w celu zmiany załączników II, III i IV, aby uwzględnić rozwój technologiczny oraz zmiany w przepisach prawa celnego i przepisach dotyczących handlu.

Aby zapewnić skuteczną ocenę niniejszej decyzji pod względem realizacji jej celów, Komisja jest uprawniona do przyjmowania aktów delegowanych zgodnie z art. 87 w celu zmiany art. 3 załącznika I przez dostosowanie lub uzupełnienie zawartych w nim wskaźników, jeżeli zostanie to uznane za konieczne, oraz w celu uzupełnienia niniejszej decyzji o przepisy dotyczące ustanowienia ram monitorowania i oceny.

Artykuł 87

Wykonywanie przekazanych uprawnień

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjęcia aktów delegowanych podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.
2. Uprawnienia do przyjęcia aktów delegowanych, o których mowa w art. 86, powierza się Komisji na okres pięciu lat od dnia 1 stycznia 2021 r. Komisja sporządza sprawozdanie dotyczące przekazania uprawnień nie później niż dziewięć miesięcy przed końcem okresu pięciu lat. Przekazanie uprawnień zostaje automatycznie przedłużone na takie same okresy, chyba że Rada sprzeciwi się takiemu przedłużeniu nie później niż trzy miesiące przed końcem każdego okresu.
3. Przekazanie uprawnień, o którym mowa w art. 86, może zostać w dowolnym momencie odwołane przez Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* lub w określonym w tej decyzji późniejszym terminie. Nie wpływa ona na ważność jakichkolwiek już obowiązujących aktów delegowanych.
4. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go Radzie.
5. Akt delegowany przyjęty na podstawie art. 86 wchodzi w życie tylko wówczas, gdy Rada nie wyraziła sprzeciwu w terminie dwóch miesięcy od przekazania jej tego aktu lub gdy, przed upływem tego terminu, Rada poinformowała Komisję, że nie wniesie sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o dwa miesiące z inicjatywy Rady.

Artykuł 88

Procedura komitetowa

1. Komisję wspiera komitet („komitet KTZ”). Komitet ten jest komitetem w rozumieniu rozporządzenia (UE) nr 182/2011⁴³.

⁴³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. ustanawiające przepisy i zasady ogólne dotyczące trybu kontroli przez państwa członkowskie wykonywania uprawnień wykonawczych przez Komisję, Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 13.

2. Do celów art. 10 ust. 6 oraz art. 16 ust. 8 załącznika II Komisję wspomaga Komitet Kodeksu Celnego ustanowiony na mocy art. 285 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 952/2013⁴⁴. Komitet ten jest komitetem w rozumieniu rozporządzenia (UE) nr 182/2011.
3. Do celów art. 2 załącznika III oraz art. 5 i 6 załącznika IV Komisję wspomaga komitet ustanowiony art. 4 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 260/2009⁴⁵. Komitet ten jest komitetem w rozumieniu rozporządzenia (UE) nr 182/2011.
4. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 4 rozporządzenia (UE) nr 182/2011.
5. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 5 rozporządzenia (UE) nr 182/2011.
6. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 8 rozporządzenia (UE) nr 182/2011 w związku z jego art. 4.
7. W przypadku gdy opinia komitetu ma zostać uzyskana w drodze procedury pisemnej, procedura ta kończy się bez rezultatu, jeżeli przed upływem terminu na wydanie opinii zdecyduje o tym przewodniczący komitetu lub wniosą o to zwykłą większością głosów jego członkowie.

Artykuł 89

Informacja, komunikacja i promocja

1. Odbiorcy finansowania unijnego na mocy niniejszej decyzji uznają pochodzenie i zapewniają eksponowanie finansowania unijnego, w szczególności podczas promowania działań i ich rezultatów, poprzez dostarczanie spójnych, skutecznych i proporcjonalnych informacji skierowanych do różnych grup odbiorców, w tym do mediów i opinii publicznej.
2. Komisja prowadzi działania informacyjne i komunikacyjne związane z programem, jego działaniami i wynikami. Zasoby finansowe przydzielone na program przyczyniają się również do komunikacji instytucjonalnej w zakresie priorytetów politycznych Unii, o ile są one związane z celami, o których mowa w art. 3.

Artykuł 90

Klauzula dotycząca Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych

Niniejszą decyzję stosuje się zgodnie z decyzją Rady 2010/427/UE⁴⁶.

Artykuł 91

Uchylenie i przepisy przejściowe

1. Niniejszym uchyla się decyzję Rady 2013/755/UE ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2021 r.
2. Niniejsza decyzja nie ma wpływu na kontynuację lub modyfikację danych działań, aż do ich zamknięcia, zgodnie z decyzją Rady 2013/755/UE, którą nadal stosuje się do danych działań aż do ich zamknięcia.

⁴⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 952/2013 z dnia 9 października 2013 r. ustanawiające unijny kodeks celny, Dz.U. L 269 z 10.10.2013, s. 1.

⁴⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 260/2009 z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie wspólnych reguł przywozu, Dz.U. L 84 z 31.3.2009, s. 1.

⁴⁶ Decyzja Rady 2010/427/UE z dnia 26 lipca 2010 r. określająca organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych, Dz.U. L 201 z 3.8.2010, s. 30.

3. Z puli środków finansowych przeznaczonych na program można również pokrywać wydatki na wsparcie techniczne i administracyjne na potrzeby przejścia między programem a środkami przyjętymi w ramach jego poprzednika, decyzji Rady 2013/755/UE.
4. W razie potrzeby w budżecie obejmującym okres po 2027 r. mogą zostać zapisane środki na pokrycie wydatków przewidzianych w art. 78, aby umożliwić zarządzanie działaniami, które nie zostaną zakończone do dnia 31 grudnia 2027 r.

Artykuł 92
Wejście w życie

Niniejsza decyzja wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejszą decyzję stosuje się od dnia 1 stycznia 2021 r.

Sporządzono w Brukseli dnia [...] r.

W imieniu Rady
Przewodniczący

OCENA SKUTKÓW FINANSOWYCH REGULACJI

1. STRUKTURA WNIOSKU/INICJATYWY

- 1.1. Tytuł wniosku/inicjatywy
- 1.2. Obszary polityki, których dotyczy wnioski/inicjatywa (*klaster programów*)
- 1.3. Charakter wniosku/inicjatywy
- 1.4. Uzasadnienie wniosku/inicjatywy
- 1.5. Okres trwania wniosku/inicjatywy i jego wpływ finansowy
- 1.6. Planowane tryby zarządzania

2. ŚRODKI ZARZĄDZANIA

- 2.1. Zasady nadzoru i sprawozdawczości
- 2.2. System zarządzania i kontroli
- 2.3. Środki zapobiegania nadużyciom finansowym i nieprawidłowościom

3. SZACUNKOWY WPŁYW FINANSOWY WNIOSKU/INICJATYWY

- 3.1. Działy wieloletnich ram finansowych i linie budżetowe po stronie wydatków, na które wnioski/inicjatywa ma wpływ
- 3.2. Szacunkowy wpływ na wydatki
 - 3.2.1. *Synteza szacunkowego wpływu na wydatki*
 - 3.2.2. *Szacunkowy wpływ na środki administracyjne*
 - 3.2.3. *Udział osób trzecich w finansowaniu*
- 3.3. Szacunkowy wpływ na dochody

OCENA SKUTKÓW FINANSOWYCH REGULACJI

1. STRUKTURA WNIOSKU/INICJATYWY

1.1. Tytuł wniosku/inicjatywy

Decyzja w sprawie stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich z Unią Europejską, w tym stosunków między Unią Europejską, z jednej strony, a Grenlandią i Królestwem Danii, z drugiej strony („decyzja o stowarzyszeniu zamorskim”)

1.2. Obszary polityki, których dotyczy wniosek/inicjatywa (*klaster programów*)

Decyzja jest połączeniem obowiązującej decyzji o stowarzyszeniu zamorskim (2013/755/UE) i obowiązującej decyzji w sprawie Grenlandii (2014/137/UE).

Dziedzina polityki jest następująca:

15. Działania zewnętrzne

15.05. Kraje i terytoria zamorskie (w tym Grenlandia).

1.3. Wniosek/inicjatywa dotyczy:

☐ nowego działania

☐ nowego działania, będącego następstwem projektu pilotażowego/działania przygotowawczego⁴⁷

☐ przedłużenia bieżącego działania

☒ połączenia lub przekształcenia co najmniej jednego działania pod kątem innego/nowego działania

1.4. Uzasadnienie wniosku/inicjatywy

1.4.1. *Potrzeby, które należy zaspokoić w perspektywie krótko- lub długoterminowej, w tym szczegółowy terminarz przebiegu realizacji inicjatywy*

Długoterminowym celem instrumentu jest promowanie rozwoju gospodarczego i społecznego KTZ oraz ustanowienie ścisłych stosunków gospodarczych między nimi a Unią jako całością. Stowarzyszenie dąży do osiągnięcia tego celu w perspektywie krótkookresowej poprzez wzmocnienie konkurencyjności i zwiększenie odporności KTZ, zmniejszenie ich podatności na zagrożenia w dziedzinie gospodarki i środowiska oraz wspieranie współpracy między nimi a innymi partnerami.

1.4.2. *Wartość dodana z tytułu zaangażowania Unii Europejskiej (może wynikać z różnych czynników, na przykład korzyści koordynacyjnych, pewności prawa, większej efektywności lub komplementarności). Na potrzeby tego punktu „wartość dodaną z tytułu zaangażowania Unii” należy rozumieć jako wartość wynikającą z unijnej interwencji, wykraczającą poza wartość, która zostałaby wytworzona przez same państwa członkowskie.*

Przyczyny działania na poziomie europejskim (*ex ante*)

Kraje i terytoria zamorskie (KTZ) są stowarzyszone z Unią Europejską od momentu wejścia w życie traktatu rzymskiego w 1958 r. Stowarzyszenie KTZ z Unią wynika ze stosunków konstytucyjnych tych krajów i terytoriów z trzema państwami członkowskimi. KTZ nie są częścią obszaru celnego Unii ani rynku wewnętrznego.

⁴⁷

O którym mowa w art. 58 ust. 2 lit. a) lub b) rozporządzenia finansowego.

Dodatkowo większość KTZ stoi przed szczególnymi wyzwaniami ze względu na ich rozmiar, położenie, oddalenie i wąską podstawę gospodarczą. W tym kontekście w ciągu minionych dziesięcioleci UE finansowała terytorialne oraz regionalne programy EFR realizowane w KTZ i w dalszym ciągu powinna je finansować; najbardziej aktualne wsparcie finansowe zrealizowano za pośrednictwem 11. EFR.

Jeżeli chodzi o Grenlandię, po referendum, w 1985 r. wystąpiła ona z UE i została KTZ. W ramach umowy o wystąpieniu z Danią i Grenlandią (traktat grenlandzki) Grenlandia otrzymała odszkodowanie za straty w ramach funduszy UE poprzez umowę w sprawie połowów. W 2006 r. Rada zdecydowała się na ustanowienie dedykowanego instrumentu, by wspierać rozwój Grenlandii, poza umową w sprawie połowów, po rekompensacie finansowej, gdyż została ona zmniejszona.

Podejście UE do przyszłych kroków w sprawie wzajemnych stosunków skoncentrowało się na wzajemnie korzystnej współpracy z KTZ oraz Grenlandią i kładzie szczególny nacisk na priorytety, które są dla tych krajów istotne, jak np. zwiększenie ich konkurencyjności, wzmocnienie ich odporności i zmniejszenie ich podatności na zagrożenia oraz promowanie współpracy między KTZ a ich regionalnymi, europejskimi i międzynarodowymi partnerami.

UE może zapewnić wartość dodaną w oparciu o ilość środków kierowanych poprzez jej instrumenty, stosunkowo elastyczne sposoby zarządzania i przewidywalność zasobów w okresie WRF.

UE posiada znaczącą wiedzę ekspercką w kluczowych obszarach potrzeb i zainteresowań KTZ (jak np. spójność regionalna, integracja gospodarcza, zmiana klimatu), w tym z udanych polityk (np. wiedza ekspercka dotycząca bezpieczeństwa żywnościowego zdobyta dzięki wspólnej polityce rolnej). W pewnych obszarach, w których państwa członkowskie podjęły decyzję o niepodejmowaniu działań lub działania te są utrudniane, UE jest głównym lub czasami jedynym podmiotem, który interweniuje.

UE jest obecna na całym świecie poprzez swoje delegatury, co zapewnia rozległą sieć informacji na temat rozwoju krajów i regionów na całym świecie. Dzięki temu UE jest stale świadoma nowych potrzeb i problemów, a zatem może dokonywać odpowiedniego ponownego przydziału zasobów. Istnieje i wciąż wzrasta komplementarność między działaniem UE a działaniami prowadzonymi przez państwa członkowskie. Umożliwia to prowadzenie dialogu politycznego oraz współpracy, którą w coraz większym stopniu kieruje się poprzez wspólne programowanie z państwami członkowskimi.

UE może również uzupełniać działania państw członkowskich w zakresie radzenia sobie z potencjalnie niebezpiecznymi sytuacjami lub w przypadku szczególnie kosztownych interwencji takich jak kryzys spowodowany zmianą klimatu, na który KTZ są często narażone.

Oczekiwana wygenerowana unijna wartość dodana (*ex post*):

Oczekiwana wartość dodana wygenerowana przez nową decyzję o stowarzyszeniu zamorskim powinna wynikać z ustaleń przeglądu śródkresowego instrumentów finansowania zewnętrznego. W przypadku KTZ i Grenlandii stwierdzono, że oba instrumenty są odpowiednie do tego celu oraz że związek z KTZ i partnerstwo z Grenlandią spełniają różne parametry poddane ocenie (wydajność itd.). Oczekuje się, że proponowany instrument w dalszym ciągu będzie sprzyjał tej pozytywnej tendencji.

Bardziej konkretnie i z uwzględnieniem specyfiki KTZ i ich szczególnych stosunków z UE nowy instrument finansowy obejmujący wszystkie KTZ zapewni:

jedność zarządzania – objęcie wszystkich KTZ tym samym źródłem finansowania (budżetem) stworzy synergie w zakresie programowania i wdrażania;

konsolidację wspólnych celów;

uproszczenie i spójność ram prawnych;

większą widoczność KTZ jako grupy.

Proponowany instrument uwzględnia wystąpienie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej dnia 29 marca 2019 r., które będzie skuteczne po upływie okresu przejściowego, który zakończy się dnia 1 stycznia 2021 r., a zatem instrument ten nie ma zastosowania do brytyjskich KTZ.

1.4.3. *Główne wnioski wyciągnięte z podobnych działań*

Przegląd śródkokresowy 11. EFR i decyzji w sprawie Grenlandii

11. EFR-KTZ: w latach 2014–2020 oraz zgodnie z decyzją o stowarzyszeniu zamorskim KTZ mają dostęp do trzech źródeł finansowania: 11. EFR, budżetu UE (zasada kwalifikowalności dla wszystkich unijnych programów i instrumentów, w tym podstawa tematyczna Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju) i EBI. W ramach 11. EFR KTZ korzystają ze środków w wysokości 364,5 mln EUR.

Wsparcie finansowe dla KTZ nie ogranicza się do ogólnego celu EFR, jakim jest eliminacja ubóstwa, gdyż celem stowarzyszenia między KTZ i UE jest „promowanie rozwoju gospodarczego i społecznego krajów i terytoriów zamorskich oraz ustanowienie ścisłych stosunków gospodarczych między nimi a Unią jako całością”. Sektory wspierane w KTZ w ramach 11. EFR obejmują szerokie spektrum strategii politycznych kładących szczególny nacisk na środowisko / różnorodność biologiczną / przystosowanie do zmian klimatu oraz ich łagodzenie, energię ze źródeł odnawialnych, kształcenie, telekomunikację / łączność cyfrową i turystykę. Stwierdzono, że 11. EFR jest ważnym i skutecznym instrumentem wspierającym osiągnięcie celów stowarzyszenia UE-KTZ. Niektóre KTZ regularnie opowiadają się jednak za prostszym programowaniem i prostszymi procedurami wdrażania, argumentując, że ich możliwości administracyjne są ograniczone. Dodatkowo obowiązujące przepisy wspierające współpracę regionalną wśród różnych kategorii podmiotów regionalnych (KTZ, państwa AKP i ich sąsiadujące regiony najbardziej oddalone i kraje rozwijające się nienależące do grupy AKP) nie były dotychczas wystarczająco wykorzystane.

Decyzja w sprawie Grenlandii: w decyzji na lata 2014–2020 przeznaczono 217,8 mln EUR na podstawowy program wsparcia budżetowego, co odpowiada kwocie 31 mln EUR rocznie; jest to główny instrument finansowy UE i ramy prawne w budżecie Unii tworzące podstawę stosunków między UE a Grenlandią. Program ten stanowi uzupełnienie decyzji o stowarzyszeniu zamorskim. Decyzja w sprawie Grenlandii stanowi także uzupełnienie umowy o partnerstwie w sprawie połowów i wspólnej deklaracji w sprawie stosunków między UE i Grenlandią z 2014 r. Decyzja w sprawie Grenlandii ma na celu utrzymanie ścisłych i trwałych związków pomiędzy partnerami oraz przyczynianie się do zrównoważonego rozwoju Grenlandii. Jako dwa główne cele przyjęto wspieranie Grenlandii w pokonywaniu największych wyzwań (zwłaszcza w dywersyfikacji jej gospodarki) oraz pomaganie

w zwiększaniu zdolności jej organów administracji do formułowania i wdrażania polityki krajowej. Podstawowy dokument programowy na rzecz zrównoważonego rozwoju Grenlandii na lata 2014–2020 wspiera osiąganie celów decyzji w sprawie Grenlandii poprzez tworzenie inteligentnego wzrostu gospodarczego przez inwestowanie w kształcenie i badania naukowe, a także wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu poprzez zapewnianie kształcenia dającego kwalifikacje większej części populacji w celu zabezpieczenia zatrudnienia, ograniczenia ubóstwa i tworzenia zrównoważonej podstawy wzrostu gospodarczego.

W programie wsparcia budżetowego dla kształcenia wykazano pozytywne zmiany, gdyż w 2016 r. większość celów (74,12 %) osiągnięto lub przekroczono. Zmierzenie oddziaływania celów gospodarczych decyzji w sprawie Grenlandii okazało się jednak bardziej skomplikowane, ponieważ są to cele długoterminowe, a zatem nie są widoczne natychmiast. Istnieją niemniej jednak pozytywne tendencje w zakresie rozwoju nowych sektorów (np. otwieranie kopalń), wzrostu wskaźników ukończenia kształcenia oraz większej zdolności rządu do tworzenia długoterminowych strategii politycznych. Co więcej, nieprzerwany formalny i nieformalny dialog polityczny propaguje wzajemne zrozumienie między partnerami i ścisłą współpracę w zakresie ważnych obszarów takich jak Arktyka, w których Grenlandia jest częścią polityki UE wobec Arktyki z 2016 r. oraz popiera wnioski UE o status obserwatora w Radzie Arktycznej. Oczekuje się, że te tendencje będą utrzymywać się po 2020 r., a nawet, że zostaną dalej rozwinięte.

W decyzji w sprawie Grenlandii zapewniono dostosowany do potrzeb instrument dla UE i Grenlandii, aby kontynuować pogłębianie stosunków i współpracy po 2020 r.

Cele stowarzyszenia z KTZ, w tym z Grenlandią, opisane w art. 198 i 199 TFUE, wymagają wszechstronnego partnerstwa obejmującego ramy instytucjonalne oraz uzgodnienia handlowe i dotyczącego wielu obszarów współpracy, jak również podstawowych zasad regulujących pomoc finansową Unii na rzecz KTZ. Konieczne jest więc ustanowienie szeroko zakrojonego i dalekosiężnego instrumentu prawnego.

Biorąc pod uwagę specyfikę KTZ i ich szczególną relację z UE, nowy instrument finansowy obejmujący wszystkie KTZ, dotyczący zarówno ram politycznych i prawnych, jak i wdrażania współpracy zapewni skuteczność, konsolidację wspólnych celów i spójność, jak również lepszą widoczność KTZ jako grupy. We wniosku przedstawiono podejście elastyczne i dostosowane do sytuacji każdego KTZ.

1.4.4. Spójność z innymi właściwymi instrumentami oraz możliwa synergia

Celem zaktualizowanej decyzji o stowarzyszeniu zamorskim jest zapewnienie pełnej komplementarności z najważniejszymi aktami ustawodawczymi po roku 2020, w szczególności z tymi wymienionymi poniżej.

Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej (ISWMR): z myślą o zapewnieniu spójności i skuteczności w decyzji – o ile nie określono inaczej – zastosowane zostaną przepisy dotyczące ISWMR odnoszące się do wdrażania, oceny i monitorowania. W projekcie rozporządzenia przewidziano, że KTZ będą kwalifikować się do objęcia zakresem programów tematycznych na podstawie niniejszego rozporządzenia oraz do filara 3 działań szybkiego reagowania. Rozporządzenie ISWMR oraz zaktualizowana decyzja o stowarzyszeniu zamorskim zawierają również przepis umożliwiający ustanowienie inicjatyw

wewnątrzregionalnych między KTZ, krajami partnerskimi i unijnymi regionami najbardziej oddalonymi.

Regionalne przepisy dotyczące polityki: zaktualizowaną decyzję o stowarzyszeniu zamorskim i proponowane regionalne przepisy dotyczące polityki sporządzono w celu wzmocnienia przepisów wspierających ustanowienie wewnątrzregionalnych inicjatyw obejmujących KTZ, kraje partnerskie oraz unijne regiony najbardziej oddalone.

Inne strategie polityczne i programy UE: KTZ w dalszym ciągu będą kwalifikować się do wszystkich unijnych programów i strategii politycznych, o ile nie określono inaczej w odpowiednich przepisach. Kwalifikują się one zatem do programów Erasmus +, Horyzont 2020, COSME itd.

1.5. Okres trwania wniosku/inicjatywy i jego wpływ finansowy

☐ **Ograniczony czas trwania**

☐ Okres trwania wniosku/inicjatywy: od [DD/MM]RRRR r. do [DD/MM]RRRR r.

☐ Okres trwania wpływu finansowego: od RRRR r. do RRRR r. w odniesieniu do środków na zobowiązania oraz od RRRR r. do RRRR r. w odniesieniu do środków na płatności.

☒ **Nieograniczony czas trwania**

Wprowadzenie w życie z okresem rozruchu począwszy od 2021 r.

1.6. Planowane tryby zarządzania⁴⁸

☒ **Bezpośrednie zarządzanie przez Komisję**

☒ w ramach jej służb, w tym za pośrednictwem jej pracowników w delegaturach Unii;

☐ przez agencje wykonawcze;

☐ **Zarządzanie dzielone** z państwami członkowskimi

☒ **Zarządzanie pośrednie** poprzez przekazanie zadań związanych z wykonaniem budżetu:

☒ państwom trzecim lub organom przez nie wyznaczonym;

☒ organizacjom międzynarodowym i ich agencjom (należy wyszczególnić);

☒ EBI oraz Europejskiemu Funduszowi Inwestycyjnemu;

☒ organom, o których mowa w art. 70 i 71 rozporządzenia finansowego;

☒ organom prawa publicznego;

☒ podmiotom podlegającym prawu prywatnemu, które świadczą usługi użyteczności publicznej, o ile zapewniają one odpowiednie gwarancje finansowe;

☒ podmiotom podlegającym prawu prywatnemu państwa członkowskiego, którym powierzono realizację partnerstwa publiczno-prywatnego oraz które zapewniają odpowiednie gwarancje finansowe;

☐ osobom odpowiedzialnym za wykonanie określonych działań w dziedzinie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa na mocy tytułu V Traktatu o Unii Europejskiej oraz określonym we właściwym podstawowym akcie prawnym.

W przypadku wskazania więcej niż jednego trybu należy podać dodatkowe informacje w części „Uwagi”.

Uwagi

Wydatki zewnętrzne wymagają możliwości wykorzystania wszystkich przewidzianych trybów zarządzania, w sposób adekwatny i zgodnie z tym, co zdecydowano podczas wdrażania.

⁴⁸

Wyjaśnienia dotyczące trybów zarządzania oraz odniesienia do rozporządzenia finansowego znajdują się na następującej stronie:

<https://myintracomm.ec.europa.eu/budgweb/EN/man/budgmanag/Pages/budgmanag.aspx>

2. ŚRODKI ZARZĄDZANIA

2.1. Zasady nadzoru i sprawozdawczości

Określić częstotliwość i warunki

Stosowane przez Komisję Europejską systemy monitorowania i oceny są w coraz większym stopniu zorientowane na wyniki. Obejmują pracowników wewnętrznych, jak również partnerów wykonawczych i ekspertów zewnętrznych.

Zarządzający zadaniami w delegaturach i centralach stale monitorują wdrażanie projektów i programów, wykorzystując informacje przekazane przez partnerów wykonawczych jako część ich regularnego składania sprawozdań oraz, kiedy jest to możliwe, poprzez kontrole w terenie. Monitorowanie wewnętrzne dostarcza cennych informacji na temat postępów; pomaga zarządzającym w określeniu istniejących i potencjalnych wąskich gardeł i w realizacji działań naprawczych.

Dodatkowo usługi zleca się zewnętrznym, niezależnym ekspertom, którzy oceniają realizację unijnych działań zewnętrznych za pośrednictwem trzech różnych systemów. Takie oceny pomagają zapewnić rozliczalność i udoskonalić trwające interwencje; są także podstawą do wyciągania wniosków z dotychczasowych doświadczeń, które będzie można wykorzystać w przyszłych strategiach politycznych i działaniach.

Zasady nadzoru i sprawozdawczości zaproponowane w rozporządzeniu ISWMR zostaną wykorzystane w kontekście instrumentu KTZ (nowa decyzja o stowarzyszeniu zamorskim, art. 84).

Komisja ocenia postępy w realizacji środków zewnętrznego finansowania Unii i począwszy od 2021 r. co roku będzie przedstawiać Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie z wdrażania finansowanych działań; sprawozdanie to będzie również przekazywane Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu oraz Komitetowi Regionów.

Ponadto wszelkie wewnętrzne monitorowanie (np. ROM), ocena i narzędzia sprawozdawcze Dyrekcji Generalnej ds. Współpracy Międzynarodowej i Rozwoju będą miały zastosowanie do zaktualizowanej decyzji o stowarzyszeniu zamorskim po roku 2020.

2.2. System zarządzania i kontroli

2.2.1. *Uzasadnienie dla systemu zarządzania, mechanizmów finansowania wykonania, warunków płatności i proponowanej strategii kontroli*

Metody wykonywania

Jeżeli chodzi o sposoby zarządzania, nie przewidziano żadnych zasadniczych zmian, a doświadczenie zdobyte przez służby Komisji i podmioty wdrażające na podstawie poprzednich programów przyczyni się do lepszych wyników w przyszłości.

Działania finansowane na mocy niniejszej decyzji będą realizowane w ramach bezpośredniego zarządzania przez Komisję z centrali lub przez delegatury Unii, a także za pomocą zarządzania pośredniego przez którykolwiek z podmiotów wymienionych w art. 62 ust. 1 lit. c) nowego rozporządzenia finansowego w celu lepszego osiągnięcia celów decyzji.

Jeżeli chodzi o zarządzanie pośrednie, jak określono w art. 154 nowego rozporządzenia finansowego, takie podmioty muszą zapewnić poziom ochrony

interesów finansowych UE, który będzie odpowiadał poziomowi ochrony w ramach zarządzania bezpośredniego. Ocena filara *ex ante* systemów i procedur podmiotów zostanie przeprowadzana zgodnie z zasadą proporcjonalności i z należyтым uwzględnieniem charakteru działania i związanych z nim ryzyk finansowych. Jeżeli wdrażanie tego wymaga lub wyrażono zastrzeżenia w sprawozdaniach z działalności, zostaną określone i wdrożone plany działania ze specjalnymi środkami łagodzącymi. Ponadto wdrożeniu mogą towarzyszyć stosowne środki nadzoru nałożone przez Komisję.

Struktura kontroli wewnętrznej

Proces kontroli wewnętrznej i zarządzania zaprojektowano w sposób dający wystarczającą pewność realizacji celów pod względem skuteczności i efektywności prowadzonych działań, rzetelności sprawozdań finansowych oraz zgodności z odpowiednimi ramami prawnymi i proceduralnymi.

Skuteczność i wydajność

Aby zapewnić skuteczność i efektywność swoich działań (oraz zmniejszyć wysoki poziom ryzyka w środowisku pomocy zewnętrznej), w uzupełnieniu wszystkich elementów strategicznej polityki całej Komisji i jej procesu planowania, środowiska kontroli wewnętrznej oraz innych wymogów dotyczących ram kontroli wewnętrznej Komisji, organy wdrażające będą nadal dysponowały specjalnie dostosowanymi ramami zarządzania pomocą w działaniach prowadzonych w ramach wszystkich stosowanych przez nie instrumentów; ramy te będą obejmowały:

- zdecentralizowane zarządzanie większą częścią pomocy zewnętrznej przez delegatury Unii w terenie;
- jasno określoną i sformalizowaną strukturę odpowiedzialności finansowej (począwszy od delegowanego urzędnika zatwierdzającego (dyrektora generalnego)) w drodze subdelegowania od subdelegowanego urzędnika zatwierdzającego (dyrektora) w siedzibie głównej do szefa delegatury;
- regularną sprawozdawczość w formie sprawozdań przekazywanych przez delegatury Unii do centrali (sprawozdań z zarządzania pomocą zewnętrzną), obejmujących roczne poświadczenie wiarygodności przez szefa delegatury;
- gruntowne przeszkolenie pracowników zarówno centrali, jak i delegatur;
- zapewnienie znaczącego wsparcia i wytycznych centrali i delegaturze (w tym drogą internetową);
- wizyty nadzorujące w delegaturach odbywane regularnie co 3–6 lat;
- metodykę zarządzania cyklem projektu i programu, obejmującą między innymi: narzędzia zapewnienia jakości na potrzeby projektowania interwencji, metodę jej przeprowadzania, mechanizm finansowania, system zarządzania, ocenę i wybór partnerów realizujących działania itd.; narzędzia zarządzania programami i projektami, nadzoru i sprawozdawczości na rzecz efektywnego wdrażania, w tym regularne zewnętrzne monitorowanie projektów na miejscu; oraz rozbudowane elementy oceny i kontroli;
- poprzez rozszerzenie wykorzystania uproszczonych form kosztów i wzajemne uznawanie wyników audytów organizacji partnerskich dążyć się będzie do uproszczeń. Dalej stosowane będzie podejście oparte na kontrolach zróżnicowanych ze względu na ryzyko, zgodnie z podstawowym ryzykiem.

Sprawozdawczość i rachunkowość finansowa

Organy wdrażające nadal będą stosowały najwyższe standardy rachunkowości i sprawozdawczości finansowej, korzystając z systemu rachunkowości memoriałowej Komisji (ABAC) oraz ze specjalnych narzędzi na potrzeby pomocy zewnętrznej, takich jak Wspólny System Informacyjny RELEX (CRIS) i zastępujący go system (OPSYS).

W odniesieniu do zgodności z odpowiednimi ramami prawnymi i proceduralnymi, metody kontrolowania zgodności określono w sekcji 2.3 (środki zapobiegania nadużyciom finansowym i nieprawidłowościom).

2.2.2. Informacje dotyczące zidentyfikowanego ryzyka i systemów kontroli wewnętrznej ustanowionych w celu jego ograniczenia

Otoczenie obarczone ryzykiem

Otoczenie, w którym realizuje się działania w zakresie pomocy w ramach tego instrumentu, charakteryzuje się następującymi rodzajami ryzyka, które może zagrozić osiągnięciu jego celów, przyczynić się do nieoptymalnego zarządzania finansowego lub nieprzestrzegania obowiązujących przepisów (błędów w zakresie legalności i prawidłowości):

- niestabilność gospodarcza/polityczna lub klęska żywiołowa może prowadzić do trudności i opóźnień w odniesieniu do projektowania i realizacji interwencji, szczególnie w państwach niestabilnych;
- brak potencjału instytucjonalnego i administracyjnego w krajach partnerskich może prowadzić do trudności i opóźnień w odniesieniu do projektowania i realizacji interwencji;
- rozproszenie geograficzne projektów i programów (obejmujących wiele państw/terytoriów/regionów) może stwarzać wyzwania związane z logistyką lub zasobami pod względem monitorowania, szczególnie wszelkich działań kontrolnych w terenie;
- różnorodność potencjalnych partnerów/beneficjentów i ich zróżnicowane struktury kontroli wewnętrznej oraz zdolności kontrolne mogą prowadzić do rozproszenia zasobów Komisji przeznaczonych do wspierania i monitorowania realizacji projektów, a co za tym idzie – zmniejszać ich skuteczność i efektywność;
- niezadowalająca jakość i ilość dostępnych danych na temat wyników i wpływu pomocy zewnętrznej / realizacji narodowych planów rozwoju w krajach partnerskich może przyczyniać się do ograniczenia możliwości Komisji w zakresie sporządzania sprawozdań i przyjmowania odpowiedzialności za wyniki.

2.2.3. Oszacowanie i uzasadnienie efektywności kosztowej kontroli (relacja kosztów kontroli do wartości zarządzanych funduszy powiązanych) oraz ocena prawdopodobnego ryzyka błędu (przy płatności i przy zamykaniu)

Koszt kontroli wewnętrznej i zarządzania stanowi około 4 % szacunkowej rocznej kwoty wynoszącej 12,78 mld EUR, zaplanowanej na ogólne (operacyjne i administracyjne) zobowiązania w portfelu wydatków finansowanym z budżetu ogólnego UE na lata 2021–2027. Te szacowanie kosztu kontroli odnosi się wyłącznie

do kosztów Komisji, z wyłączeniem państw członkowskich lub podmiotów, którym powierzono zadanie. Podmioty, którym powierzono to zadanie, mogą zatrzymać do 7 % na potrzeby zarządzania środkami finansowymi, które można wykorzystać częściowo do celów kontrolnych.

Powyższe koszty zarządzania obejmują wszystkich pracowników zatrudnionych w centrali i delegaturach, infrastrukturę, wyjazdy służbowe, szkolenia, monitorowanie, umowy dotyczące oceny i kontroli (w tym umowy zawarte przez beneficjentów).

Stosunek działań w zakresie zarządzania do działań operacyjnych można z czasem zmniejszyć w ramach lepszych i uproszczonych ustaleń obowiązujących w ramach nowego instrumentu, w oparciu o zmiany, które mają zostać wprowadzone w nowym rozporządzeniu finansowym. Główne korzyści płynące z powyższych kosztów zarządzania to możliwość osiągania celów polityki, wydajne i skuteczne wykorzystanie zasobów, a także realizacja szeroko zakrojonych, a zarazem opłacalnych środków zapobiegawczych i innych działań kontrolnych mających na celu zapewnienie zgodnego z prawem i prawidłowego wykorzystania funduszy.

Mimo że charakter i przedmiot działań w zakresie zarządzania i kontroli zgodności w odniesieniu do przewidzianej puli środków będą jeszcze przedmiotem dalszych udoskonaleń, poniesienie tych kosztów jest zasadniczo konieczne do skutecznej i efektywnej realizacji celów tych instrumentów, przy ograniczeniu do minimum ryzyka wystąpienia niezgodności (błąd rezydualny poniżej 2 %). Ryzyko to jest o wiele mniejsze niż to, które wiązałoby się z usunięciem lub ograniczeniem kontroli wewnętrznych w obszarze, który charakteryzuje się bardzo wysokim ryzykiem.

Oczekiwany poziom ryzyka wystąpienia braku zgodności z mającymi zastosowanie przepisami

Celem omawianego instrumentu w zakresie zgodności jest utrzymanie historycznego poziomu ryzyka niezgodności („poziom błęd”), który odpowiada ogólnemu poziomowi „netto” błęd rezydualnego (w perspektywie wieloletniej, po przeprowadzeniu wszystkich planowanych kontroli i korekt w odniesieniu do zamkniętych zamówień) poniżej 2 %. Tradycyjnie wiązało się to z zakresem błęd 2–5 % w kategoriach rocznej losowej próbki transakcji, wybieranej przez Europejski Trybunał Obrachunkowy do celów rocznego poświadczenia wiarygodności (DAS). Komisja uważa, że jest to najmniejsze możliwe ryzyko niezgodności w otoczeniu obciążonym tak wysokim ryzykiem, uwzględniające obciążenia administracyjne i konieczną gospodarność w obszarze kontroli zgodności z przepisami. W przypadku stwierdzenia niedociągnięć wdrożone zostaną ukierunkowane środki naprawcze w celu zapewnienia minimalnego poziomu błędów.

2.3. Środki zapobiegania nadużyciom finansowym i nieprawidłowościom

Określić istniejące lub przewidywane środki zapobiegania i ochrony, np. ze strategii zwalczania nadużyć finansowych.

Zważywszy na otoczenie obciążone wysokim ryzykiem, systemy muszą przewidywać znaczny stopień potencjalnych błędów w transakcjach (nieprawidłowości) pod względem zgodności i zastosowanie daleko idących środków kontroli w odniesieniu do zapobiegania, wykrywania i naprawy na jak najwcześniejszym etapie procesu płatności. W praktyce oznacza to, że kontrola zgodności będzie zasadniczo opierała się na dokonywaniu – znacznie wykraczających poza finansowe środki ochrony wymagane na mocy rozporządzenia

finansowego i obejmujących kilka lat – kompleksowych kontroli *ex ante* zarówno przez audytorów zewnętrznych, jak i pracowników Komisji specjalizujących się w danej dziedzinie przed dokonaniem końcowej wypłaty środków na rzecz projektu (co nie wyklucza wykonywania niektórych audytów *ex post*). Ramy zgodności obejmują m.in. następujące ważne elementy składowe:

Środki zapobiegawcze:

- obowiązkowe podstawowe szkolenia dotyczące kwestii nadużyć finansowych dla pracowników i audytorów do spraw zarządzania pomocą;
- wytyczne (również przez internet), w tym Praktyczny przewodnik po zamówieniach, Przewodnik DEVCO oraz Zestaw narzędzi do zarządzania finansowego (dla partnerów realizujących działania);
- ocena *ex ante* w celu zapewnienia stosowania właściwych środków służących zapobieganiu nadużyciom finansowym w procesie zarządzania funduszami UE i wykrywaniu tych nadużyć w organach zarządzających odpowiednimi funduszami w ramach wspólnego i zdecentralizowanego zarządzania;
- kontrola *ex ante* mechanizmów zwalczania nadużyć finansowych dostępnych w krajach partnerskich, przeprowadzana w ramach oceny kryterium kwalifikowalności w odniesieniu do zarządzania finansami publicznymi w celu otrzymania wsparcia budżetowego (tj. aktywne zaangażowanie w walkę z nadużyciami finansowymi i korupcją, odpowiednie organy kontroli, dostateczny potencjał wymiaru sprawiedliwości oraz skuteczna reakcja na mechanizmy sankcji);
- środki służące wykrywaniu i środki naprawcze;
- audyty i kontrole zewnętrzne (zarówno obowiązkowe, jak i oparte na analizie ryzyka), również ze strony Europejskiego Trybunału Obrachunkowego;
- kontrole z mocą wsteczną (oparte na analizie ryzyka) i odzyskiwanie należności;
- zawieszenie finansowania UE w przypadku wystąpienia poważnych nadużyć finansowych, w tym korupcji na dużą skalę, do czasu podjęcia przez władze odpowiednich działań w celu skorygowania takich nadużyć finansowych i zapobiegania im w przyszłości;
- EDES (system wczesnego wykrywania i wykluczania);
- zawieszenie lub rozwiązanie umowy;
- procedura wykluczenia.

Strategie zwalczania nadużyć finansowych danych usług, które regularnie poddaje się przeglądowi, zostaną odpowiednio przystosowane po opublikowaniu nowej wersji strategii Komisji w zakresie zwalczania nadużyć finansowych w celu zapewnienia między innymi, aby:

wewnętrzne kontrole pod kątem nadużyć finansowych były w pełni zgodne ze strategią Komisji na rzecz zwalczania nadużyć finansowych;

podejście do zarządzania zwalczaniem nadużyć finansowych było ukierunkowane na wykrywanie ryzyka nadużyć finansowych i podejmowanie odpowiednich działań;

systemy stosowane do celów wydatkowania funduszy UE w państwach trzecich umożliwiały odzyskiwanie istotnych danych w celu uwzględnienia ich w zarządzaniu ryzykiem nadużyć (np. podwójne finansowanie);

w razie potrzeby tworzone będą grupy sieci kontaktów i odpowiednie narzędzia informatyczne, opracowane specjalnie do celów analizowania przypadków nadużyć w sektorze pomocy zewnętrznej.

3. SZACUNKOWY WPLYW FINANSOWY WNIOSKU/INICJATYWY

3.1. Dział wieloletnich ram finansowych i proponowane nowe linie budżetowe po stronie wydatków

Dział wieloletnich ram finansowych	Linia budżetowa	Rodzaj środków	Wkład			
	Numer 15 Działania zewnętrzne [VI][Dział VI]	Zróżn. / niezróżn. ⁴⁹	państw EFTA ⁵⁰	krajów kandydujących ⁵¹	państw trzecich	w rozumieniu art. [21 ust. 2 lit. b)] rozporządzenia finansowego
VI	15 01 05 Wydatki pomocnicze dla krajów i terytoriów zamorskich (w tym Grenlandii)	Środki niezróżnicowane	NIE	NIE	NIE	NIE
VI	15 05 01 Kraje i terytoria zamorskie	Zróżn.	NIE	NIE	NIE	NIE
VI	15 05 02 Grenlandia	Zróżn.	NIE	NIE	NIE	NIE

⁴⁹ Środki zróżnicowane / środki niezróżnicowane

⁵⁰ EFTA: Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu

⁵¹ Kraje kandydujące oraz w stosownych przypadkach potencjalne kraje kandydujące Bałkanów Zachodnich.

3.2. Szacunkowy wpływ na wydatki

3.2.1. Synteza szacunkowego wpływu na wydatki

DZIAŁ	WIELOLETNICH	RAM	<6>	[Dział VI Sąsiedztwo i świat]
FINANSOWYCH				

			2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.	2025 r.	2026 r.	2027 r.	po 2027 r.	OGÓŁEM
Środki operacyjne (w podziale na linie budżetowe wymienione w pkt 3.1)	Środki na zobowiązania	(1)	65,927	67,252	68,604	69,984	71,391	72,827	74,292		490,275
	Środki na płatności	(2)	14,811	28,930	38,801	48,039	55,861	60,659	63,888	179,286	490,275
Środki administracyjne finansowane ze środków przydzielonych na program ⁵²	Środki na zobowiązania = środki na płatności	(3)	1,329	1,349	1,369	1,389	1,409	1,429	1,449		9,725
OGÓŁEM środki przydzielone na program	Środki na zobowiązania	=1+3	67,256	68,601	69,973	71,373	72,800	74,256	75,741		500,000
	Środki na płatności	=2+3	16,140	30,279	40,170	49,429	57,270	62,089	65,338	179,286	500,000

w mln EUR (do trzech miejsc po przecinku)

Dział wieloletnich ram finansowych	7	„Wydatki administracyjne”
---	----------	----------------------------------

Niniejszą część uzupełnia się przy użyciu „danych budżetowych o charakterze administracyjnym”, które należy najpierw wprowadzić do [załącznika do oceny skutków finansowych regulacji](#), przesyłanego do DECIDE w celu konsultacji między służbami.

⁵² Wsparcie techniczne lub administracyjne oraz wydatki na wsparcie realizacji programów lub działań UE (dawne linie „BA”), pośrednie badania naukowe, bezpośrednie badania naukowe.

w mln EUR (do trzech miejsc po przecinku)

		2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.	2025 r.	2026 r.	2027 r.	po 2027 r.	OGÓŁEM
Zasoby ludzkie		1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712		11,986
Pozostałe wydatki administracyjne		0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116		0,811
OGÓŁEM środki na DZIAŁ 7 wieloletnich ram finansowych	(Środki na zobowiązania ogółem = środki na płatności ogółem)	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828		12,797

w mln EUR (do trzech miejsc po przecinku)

		2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.	2025 r.	2026 r.	2027 r.	po 2027 r.	OGÓŁEM
OGÓŁEM środki z wszystkich DZIAŁÓW wieloletnich ram finansowych	Środki na zobowiązania	69,084	70,429	71,801	73,201	74,628	76,084	77,569		512,797
	Środki na płatności	17,968	32,107	41,998	51,257	59,098	63,917	67,166	179,286	512,797

3.2.2. Podsumowanie szacunkowego wpływu na środki administracyjne

☐ Wniosek/inicjatywa nie wiąże się z koniecznością wykorzystania środków administracyjnych

☒ Wniosek/inicjatywa wiąże się z koniecznością wykorzystania środków administracyjnych, jak określono poniżej:

w mln EUR (do trzech miejsc po przecinku)

Rok	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	OGÓŁEM
-----	------	------	------	------	------	------	------	--------

DZIAŁ 7 wieloletnich ram finansowych								
Zasoby ludzkie	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	11,986
Pozostałe wydatki administracyjne	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,811
Suma cząstkowa DZIAŁU 7 wieloletnich ram finansowych	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	12,797

Poza DZIAŁEM 7 ⁵³ wieloletnich ram finansowych								
Zasoby ludzkie	0,829	0,829	0,829	0,829	0,829	0,829	0,829	5,805
Pozostałe wydatki administracyjne	0,500	0,520	0,540	0,560	0,580	0,600	0,620	3,920
Suma cząstkowa poza DZIAŁEM 7 wieloletnich ram finansowych	1,329	1,349	1,369	1,389	1,409	1,429	1,449	9,725

OGÓŁEM	3,158	3,178	3,198	3,218	3,238	3,258	3,278	22,523
---------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	---------------

⁵³

Wsparcie techniczne lub administracyjne oraz wydatki na wsparcie realizacji programów lub działań UE (dawne linie „BA”), pośrednie badania naukowe, bezpośrednie badania naukowe.

3.2.2.1. Szacowane zapotrzebowanie na zasoby ludzkie

- ☐ Wniosek/inicjatywa nie wiąże się z koniecznością wykorzystania zasobów ludzkich.
- ☒ Wniosek/inicjatywa wiąże się z koniecznością wykorzystania zasobów ludzkich, jak określono poniżej:

Wartości szacunkowe należy wyrazić w ekwiwalentach pełnego czasu pracy

Rok		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
• Stanowiska przewidziane w planie zatrudnienia (stanowiska urzędników i pracowników zatrudnionych na czas określony)								
W centrali i w biurach przedstawicielstw Komisji		11	11	11	11	11	11	11
W delegaturach		1	1	1	1	1	1	1
Badania naukowe								
• Personel zewnętrzny (w ekwiwalentach pełnego czasu pracy: EPC) – CA, LA, SNE, INT i JED ⁵⁴								
Dział 7								
Finansowanie z DZIAŁU 7 wieloletnich ram finansowych	- w centrali	6	6	6	6	6	6	6
	- w delegaturach	6	6	6	6	6	6	
Finansowanie ze środków przydzielonych na program ⁵⁵	- w centrali							
	- w delegaturach							
Badania naukowe								
Inne (określić)								
OGÓŁEM		24	24	24	24	24	24	24

Opis zadań do wykonania:

Urzędnicy i pracownicy zatrudnieni na czas określony	Zadania będą identyczne z obecnymi (polityka, programowanie, finanse i umowy, inne zadania horyzontalne)
Personel zewnętrzny	Zadania będą identyczne z obecnymi (polityka, programowanie, finanse i umowy, inne zadania horyzontalne)

⁵⁴ CA = personel kontraktowy; LA = personel miejscowy; SNE = oddelegowany ekspert krajowy; INT = personel tymczasowy; JED = młodszy oddelegowany ekspert.

⁵⁵ W ramach podpułapu na personel zewnętrzny ze środków operacyjnych (dawne linie „BA”).

3.2.3. *Udział osób trzecich w finansowaniu*

Wniosek/inicjatywa:

☒ nie przewiduje współfinansowania ze strony osób trzecich

☐ przewiduje współfinansowanie ze strony osób trzecich szacowane zgodnie z poniższymi szacunkami:

środki w mln EUR (do trzech miejsc po przecinku)

Rok	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	OGÓŁEM
Określić organ współfinansujący	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy
OGÓŁEM środki objęte współfinansowaniem	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy

3.3. **Szacunkowy wpływ na dochody**

☒ Wniosek/inicjatywa nie ma wpływu finansowego na dochody

☐ Wniosek/inicjatywa ma wpływ finansowy określony poniżej:

- ☐ wpływ na zasoby własne

- ☐ wpływ na dochody inne

Wskazać, czy dochody są przypisane do linii budżetowej po stronie wydatków ☐

w mln EUR (do trzech miejsc po przecinku)

Linia budżetowa po stronie dochodów	Wpływ wniosku/inicjatywy ⁵⁶						
	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.	2025 r.	2026 r.	2027 r.
Artykuł ...							

⁵⁶

W przypadku tradycyjnych zasobów własnych (opłaty celne, opłaty wyrównawcze od cukru) należy wskazać kwoty netto, tzn. kwoty brutto po odliczeniu 20 % na poczet kosztów poboru.